

Γεωγραφία Στ΄ Δημοτικού

Μαθαίνω για τη Γη

4ος τόμος

Κεφάλαια 31 - 38

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
*Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου***

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κωστής Κουτσόπουλος,

Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Μαρία Σωτηράκου, Εκπαιδευτικός

Μαρία Τασσόγλου, Εκπαιδευτικός

Δημήτριος Ζωγόγιαννης,

Εκπαιδευτικός*

ΚΡΙΤΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Μαρία Σκορδίλη,

Λέκτορας Χαροκόπειου Πανεπ.

Αλεξάνδρα Τραγάκη,

Λέκτορας Χαροκόπειου Πανεπ.

Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης,

Εκπαιδευτικός

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Χριστίνα Τάγαρη,

Σκιτσογράφος - Εικονογράφος

*** συμμετείχε στη συγγραφή του
πρώτου μέρους (1/3) του διδακτικού
πακέτου**

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ευφροσύνη Ξίξη, Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Γεώργιος Σκαλιάπας,

Σύμβουλος του Παιδ. Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Γιώργος Χαρβαλιάς,

Εικαστικός καλλιτέχνης

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας,

Αποφ. 16158/6-11-06

και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

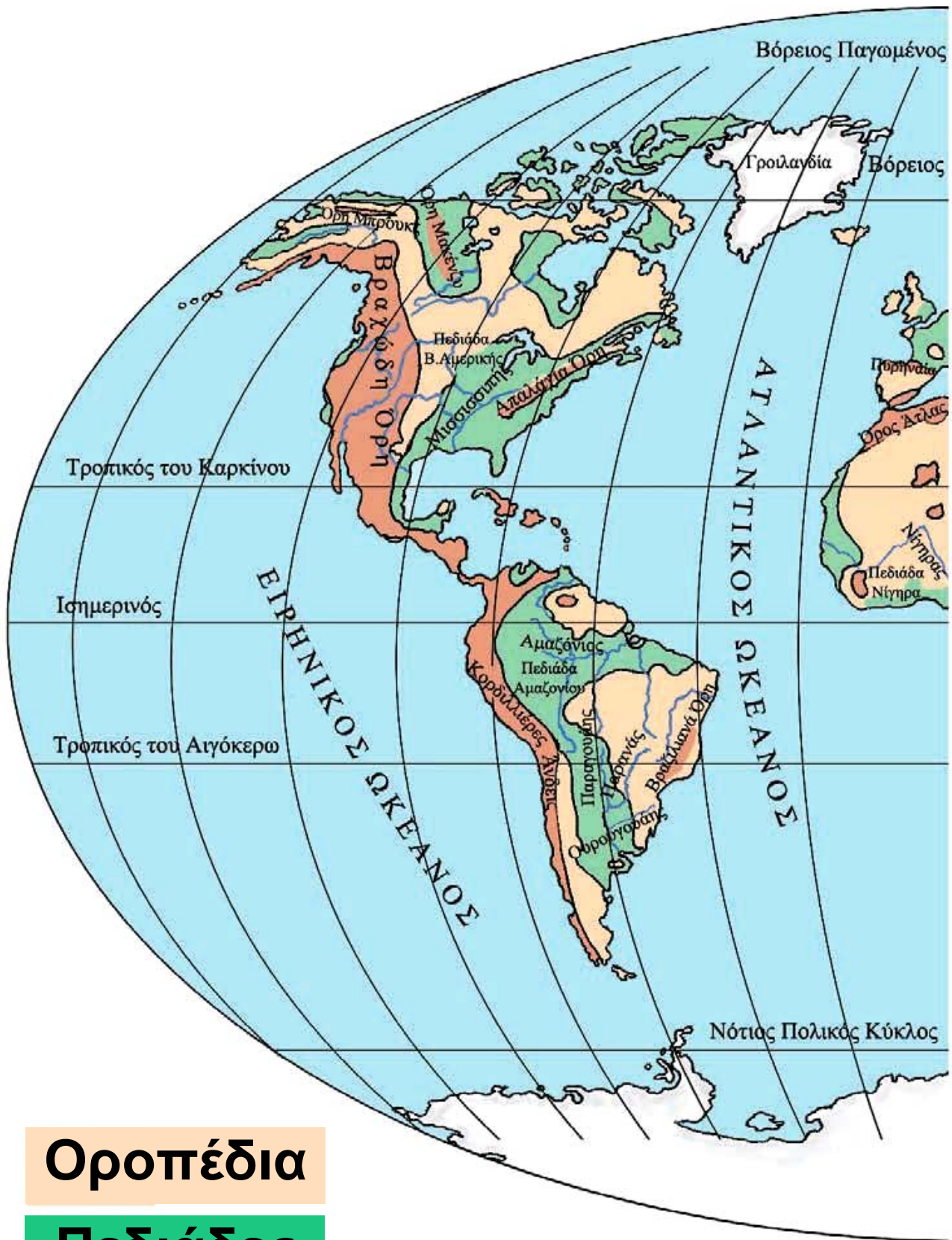
**Κωνσταντίνος Κουτσόπουλος
Μαρία Σωτηράκου
Μαρία Τασσόγλου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
Ελληνικά γράμματα**

**Γεωγραφία Στ' Δημοτικού
Μαθαίνω για τη Γη**

4ος τόμος

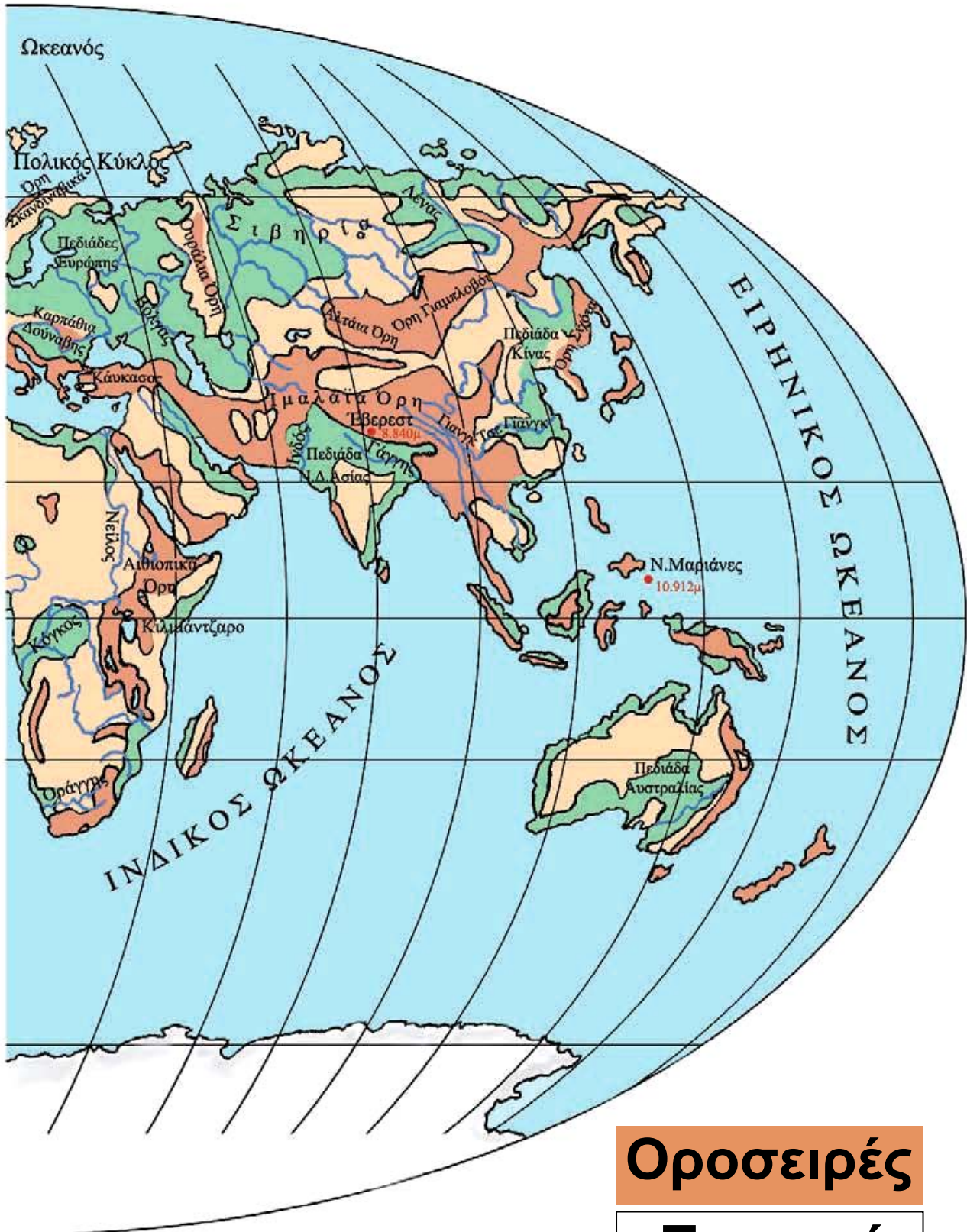
Κεφάλαια 31 - 38

Οροπέδια

Πεδιάδες

Το ανάγλυφο της Γης

Οροσειρές

Ποταμοί

Αξιοθέατα, μνημεία και ιστορική συνέχεια των λαών της Ευρώπης

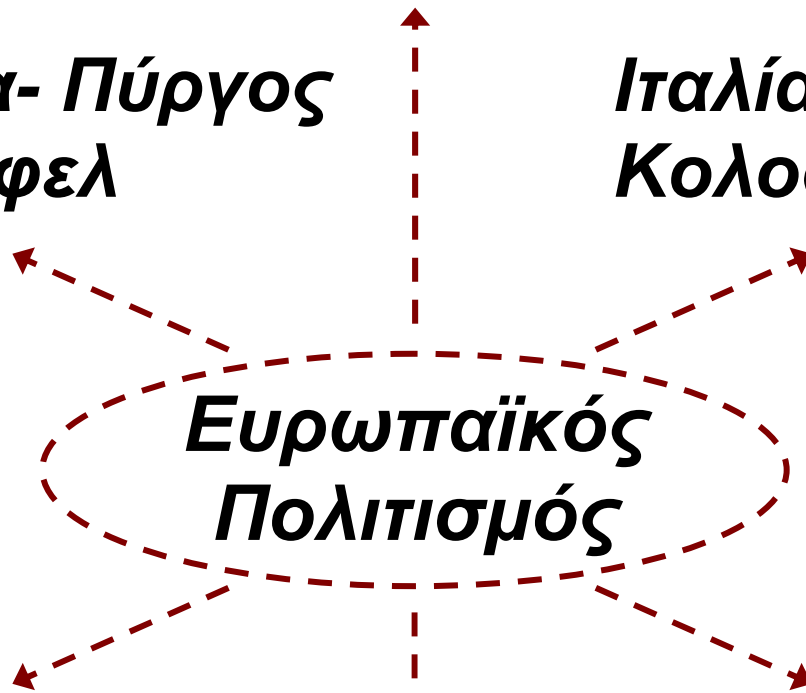
ΣΤΟ ΚΕΦΆΛΑΙΟ ΑΥΤΌ ΘΑ ΜΆΘΕΤΕ:

⇒ ότι όλοι οι λαοί της Ευρώπης δημιούργησαν σπουδαία έργα διαμορφώνοντας τον αξιόλογο ευρωπαϊκό πολιτισμό

Ελλάδα- Παρθενώνας

**Γαλλία- Πύργος
του Άιφελ**

**Ιταλία-
Κολοσσαίο**

**Μεγάλη
Βρετανία-
Αβαείο Γουέστ
Μίνστερ**

**Αυστρία-
Ανάκτορα
Μπελβεντέρε**

Ρωσία- Μουσείο Ερμιτάζ

**Η εικόνα συνδέει ορισμένα
γνωστά πολιτιστικά στοιχεία
επιλεγμένων ευρωπαϊκών χωρών
με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.
Τα στοιχεία αυτά, τα οποία
δημιουργήθηκαν σε διαφορετικές**

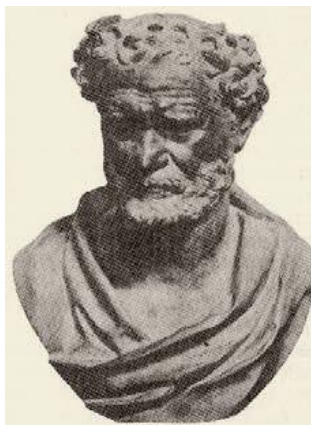
εποχές, έδωσαν στην Ευρώπη το χαρακτηρισμό «Κέντρο του Παγκόσμιου Πολιτισμού». Ας συζητήσουμε για τη συμβολή της Ελλάδας στην πολιτιστική ανάπτυξη της Ευρώπης.

Οι κάτοικοι της «Γηραιάς Ηπείρου» παρατηρώντας την αρμονία, την ομορφιά και τη σοφία της φύσης δημιούργησαν αξιόλογα υλικά και πνευματικά μνημεία. Έργα αρχιτεκτονικής, γλυπτικής και ζωγραφικής κοσμούν σχεδόν όλες τις πόλεις της Ευρώπης, πολλά από τα οποία βρίσκονται σε μεγάλες πινακοθήκες και γνωστά μουσεία.

Τα έργα αυτά αποτελούν επιτεύγματα μεγάλων ιστορικών περιόδων, που έζησε η ήπειρός μας, ξεκινώντας από την Αρχαία Ελλάδα, τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία,

το Μεσαίωνα, την Αναγέννηση, το Διαφωτισμό, τη Γαλλική Επανάσταση και φτάνοντας μέχρι την Ευρώπη του σήμερα.

Ας βρούμε μαζί έργα αυτών των εποχών που σώζονται μέχρι σήμερα. Ας εντοπίσουμε τις αξίες των δημιουργών τους. Μήπως οι περισσότερες από αυτές ισχύουν και σήμερα; Με άλλα λόγια μήπως ο ανθρώπινος πολιτισμός κτίζεται πάντα στην ίδια βάση;

Εικόνα 31.2:
Δημόκριτος

Εικόνα 31.3:
Βολταίρος

**Εικόνα 31.4:
Αμαντέους Μότσαρτ**

Οι προηγούμενες εικόνες παρουσιάζουν ιστορικά ευρωπαϊκά πρόσωπα, τα οποία δημιούργησαν πνευματικά έργα και ανέπτυξαν επιστήμες, που επέδρασαν όχι μόνο στην Ευρώπη, αλλά σε ολόκληρο τον πλανήτη μας.

Συζητήστε μεταξύ σας για το έργο κάθε δημιουργού.

Ποιους Ευρωπαίους γνωρίζετε, οι οποίοι δημιούργησαν αξιόλογα έργα στο θέατρο, τη λογοτεχνία, την ποίηση, τη μουσική και το χορό και συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής κουλτούρας;

Στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν και τα στοιχεία που έφεραν οι Ευρωπαίοι από τις εκστρατείες και τα ταξίδια που έκαναν στις άλλες ηπείρους. Από την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, καθώς και από τις εξερευνήσεις των θαλασσοπόρων πολλά δημιουργήματα κατοίκων των άλλων ηπείρων ήρθαν στην Ευρώπη και συνέβαλαν στην εξέλιξή της. Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός είναι δημιούργημα των Ευρωπαίων με τη συμβολή όλων των κατοίκων του πλανήτη μας.

***Εικόνα 31.5:
Πάπυρος
της Νεκράς
Θάλασσας***

**Εικόνα 31.6:
Η γέφυρα
του Πύργου
του Λονδίνου**

Συζητήστε μεταξύ σας για τα πολιτιστικά στοιχεία που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού και προέρχονται από τους λαούς της Ασίας και της Αφρικής.

Εικόνα 31.7: Ο Πύργος της Πίζας

Ας συζητήσουμε μαζί γιατί η Ρώμη αποκαλείται «αιώνια πόλη» και το Παρίσι χαρακτηρίζεται «πόλη του φωτός».

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Με τις ομάδες μας βρίσκουμε από διάφορες πηγές μνημεία και έργα τέχνης, που κοσμούν και χαρακτηρίζουν τις πρωτεύουσες των ευρωπαϊκών κρατών.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Οι ρίζες της ιστορίας της Ευρώπης

Ο μεγάλος ελληνικός και μεγάλος ρωμαϊκός πολιτισμός – παρά τις μεταξύ τους διαφορές – αντιμετωπίζονται από τους ιστορικούς ως συγγενείς και ομοειδείς. Ο πρώτος είχε ως κύριο χώρο αναφοράς την Αθηναϊκή Δημοκρατία του 5ου π.Χ. αιώνα. Η συμβολή του στον πολιτισμό

της ανθρωπότητας είναι καθοριστική, μια και δεν υπάρχει χώρος πνευματικής και καλλιτεχνικής δραστηριότητας που να μην απασχόλησε τους σκεπτόμενους ανθρώπους της Ελλάδας του 5ου αιώνα.

Διάδοχοι εκείνου του σπουδαίου κλασικού πολιτισμού υπήρξαν ο ελληνιστικός και στη συνέχεια ο ρωμαϊκός. Ο ρωμαϊκός πολιτισμός ήταν ο πρώτος στην παγκόσμια ιστορία που καλλιέργησε οικουμενική συνείδηση σε διαφορετικούς μεταξύ τους λαούς, από το μεσογειακό κόσμο μέχρι τη Γαλατία, τη Βρετανία, τη Γερμανία και την Ανατολική Ευρώπη.

Μπορεί με βεβαιότητα να ειπωθεί πλέον ότι, αν η αρχαία

Ελλάδα υπήρξε «μητέρα» του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού (και κατ' επέκταση του δυτικού πολιτισμού), η Ρώμη υπήρξε η βάση, πάνω στην οποία έμελλε να οικοδομηθεί η ενιαία πολιτισμική ταυτότητα της Ευρώπης και να προδιαγραφεί ο πρωταγωνιστικός ρόλος της στις παγκόσμιες εξελίξεις.

**ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ,
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ,
τ. Α΄, σελ. 243**

Τομείς παραγωγής αγαθών και παροχής υπηρεσιών

ΣΤΟ ΚΕΦΆΛΑΙΟ ΑΥΤΌ ΘΑ ΜΆΘΕΤΕ:

⇒ για τα προϊόντα που παράγονται στην Ευρώπη και τις υπηρεσίες που απολαμβάνουν οι Ευρωπαίοι πολίτες

Εικόνα 32.1:
**Αγροτική
καλλιέργεια**

Εικόνα 32.2:
Κτηνοτροφία

Χυμός πορτοκάλι

ΤΟΜΑΤΟ-ΠΟΛΤΟΣ

Εικόνα 32.3: Επεξεργασμένα αγροτικά προϊόντα

Κασέρι light

**Χωριάτικα
Λουκάνικα**

Εικόνα 32.4α: Προϊόντα γάλακτος και κρέατος

Εικόνα 32.4β: Προϊόντα γάλακτος

Στις προηγούμενες εικόνες παρουσιάζονται δραστηριότητες των Ευρωπαίων κατοίκων. Ας συζητήσουμε σε ποιες από αυτές ο άνθρωπος χρησιμοποιεί απευθείας τους πόρους της φύσης και σε ποιες επεξεργάζεται προϊόντα, τα οποία ήδη έχει παραγάγει.

Η Ευρώπη περιλαμβάνει μερικές από τις πιο ανεπτυγμένες τεχνολογικά περιοχές του πλανήτη μας. Εφαρμόζονται νέες μέθοδοι, με τις οποίες καταπολεμώνται οι ασθένειες στα ζώα και στα φυτά και αυξάνεται η ποσότητα των παραγόμενων προϊόντων. Επίσης ελαχιστοποιείται ο χρόνος παρα-

γωγής των αγαθών και βελτιώνεται στο μέγιστο δυνατό βαθμό η παροχή υπηρεσιών.

Για την παραγωγή ορισμένων προϊόντων η τεχνολογία παρεμβαίνει και δημιουργεί έντονο προβληματισμό. Τέτοια προϊόντα είναι τα μεταλλαγμένα. Ας συζητήσουμε μαζί για τα προϊόντα αυτά. Ας προβληματιστούμε για τα θετικά και τα αρνητικά σημεία τους.

1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής προϊόντων

Οι άνθρωποι από την εμφάνισή τους ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια της γης, την κτηνοτροφία και την αλιεία. Σιγά-σιγά άρχισαν να εξορύσσουν μεταλλεύματα από τη γη, όπως σίδηρο και χαλκό, για

να ικανοποιούν τις ανάγκες τους και να κόβουν ξύλα (υλοτομία) για θέρμανση και κατασκευή διαφόρων αντικειμένων.

Συζητήστε μεταξύ σας και βρείτε γνωστά προϊόντα, τα οποία παράγονται στην Ευρώπη και είναι χαρακτηριστικά για κάθε χώρα, όπως είναι για παράδειγμα για την Ελλάδα τα σταφύλια, για την Ολλανδία το γάλα κ.λπ. Με άλλα λόγια βρείτε προϊόντα του πρωτογενούς τομέα.

2. Δευτερογενής τομέας παραγωγής προϊόντων

Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν ανεπτυγμένες **βιοτεχνίες** και **βιομηχανίες**. Επεξεργάζονται προϊόντα του πρωτογενούς τομέα και

παράγουν ή κατασκευάζουν νέα προϊόντα (αυτοκίνητα, αεροπλάνα, κοσμήματα, υφάσματα κ.λπ.) χρησιμοποιώντας πρώτες ύλες από τη γη ή προϊόντα που προμηθεύονται από άλλες μεταποιητικές μονάδες. Δηλαδή παράγουν προϊόντα του δευτερογενούς τομέα.

Συζητήστε μεταξύ σας και βρείτε τα γνωστότερα προϊόντα του δευτερογενούς τομέα που παράγουν οι χώρες της Ευρώπης.

Εικόνα 32.5: Γαλακτοβιομηχανία

3. Τριτογενής τομέας παροχής υπηρεσιών

Το εμπόριο, οι μεταφορές, η εκπαίδευση, η υγεία, η παροχή υπηρεσιών και η απαίτηση για καλύτερη ποιότητα ζωής προκάλεσαν στην Ευρώπη μεγάλη ανάπτυξη και του τριτογενούς τομέα. Σε κάθε σύγχρονη οικονομία οι δραστηριότητες του τομέα αυτού διαρκώς διευρύνονται και αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία.

Συζητήστε μεταξύ σας για τις υπηρεσίες του τριτογενούς τομέα που γνωρίζετε ότι παρέχονται στην Ευρώπη. Να αναφέρετε χαρακτηριστικές υπηρεσίες γνωστών ευρωπαϊκών χωρών.

Μια υπηρεσία του τριτογενούς τομέα είναι και ο τουρισμός, ο οποίος

για τη χώρα μας είναι η κυριότερη οικονομική δραστηριότητα.

Ας συζητήσουμε μαζί πώς μπορούμε να αναπτύξουμε τον τουρισμό σήμερα στη χώρα μας έχοντας ταυτόχρονα και οικονομικά οφέλη και προστασία του πανέμορφου ελληνικού περιβάλλοντος.

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Βιομηχανία: Κλάδος της παραγωγής (του δευτερογενούς τομέα), που μετασχηματίζει τις πρώτες ύλες και τα ημικατεργασμένα υλικά σε αγαθά για κατανάλωση

Βιοτεχνία: Κλάδος της παραγωγής (του δευτερογενούς τομέα), που χρησιμοποιεί μικρότερο αριθμό εργατών από τη βιομηχανία και μηχανικά μέσα σε περιορισμένη έκταση

Μεταποιητικές μονάδες: Βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες που επεξεργάζονται τις πρώτες ύλες και δημιουργούν νέα προϊόντα

Υλοτομία: Κοπή των δέντρων του δάσους

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Η βιολογική γεωργία

Η βιολογική γεωργία αποτελεί ένα τρόπο παραγωγής προϊόντων με οικολογικό προσανατολισμό. Το σύστημα οργάνωσης και λειτουργίας της σέβεται τη φύση και προσπαθεί να συνεργάζεται μαζί της. Διατηρεί ζωντανό και υγιές έδαφος, για να φύονται εύρωστα και υγιή φυτά και απαγορεύει τη χρήση συνθετικών χημικών ουσιών. Χρησιμοποιεί ήπιες τεχνικές καλλιέργειας

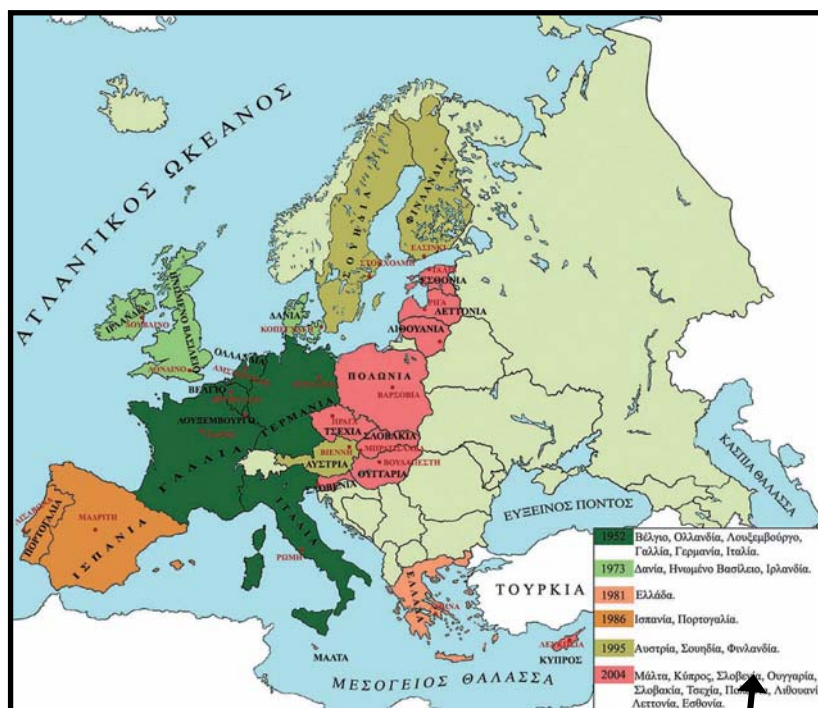
και προϊόντα φυτοπροστασίας και λίπανσης, που δεν αποτελούν κίνδυνο για το περιβάλλον, αξιοποιώντας τις σύγχρονες κατακτήσεις της επιστήμης, της εμπειρίας και της ντόπιας παράδοσης. Στο σημείο αυτό χρειάζεται να διευκρινιστεί ότι η βιολογική παραγωγή δεν θα πρέπει να ταυτίζεται με την παραδοσιακή γεωργία, καθώς δεν αποτελεί επιστροφή στη «λίθινη εποχή», όπως συχνά της καταλογίζεται, αλλά μπορεί και αξιοποιεί κάθε καινούργια επιστημονική γνώση, στο βαθμό που αυτή λειτουργεί σε αρμονία με τις φυσικές διαδικασίες και όχι ενάντιά τους.

**Άννα Ταμπούκου (γεωπόνος),
Περιοδικό Γεωργική Τεχνολογία,
Ιανουάριος 1995**

Οι σχέσεις των κρατών της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Ένωση

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

⇒ για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τους στόχους της

Εικόνα 33.1:
Τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1952 Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία.

1973 Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία.

1981 Ελλάδα.

1986 Ισπανία, Πορτογαλία.

1995 Αυστρία, Σουηδία, Φινλανδία.

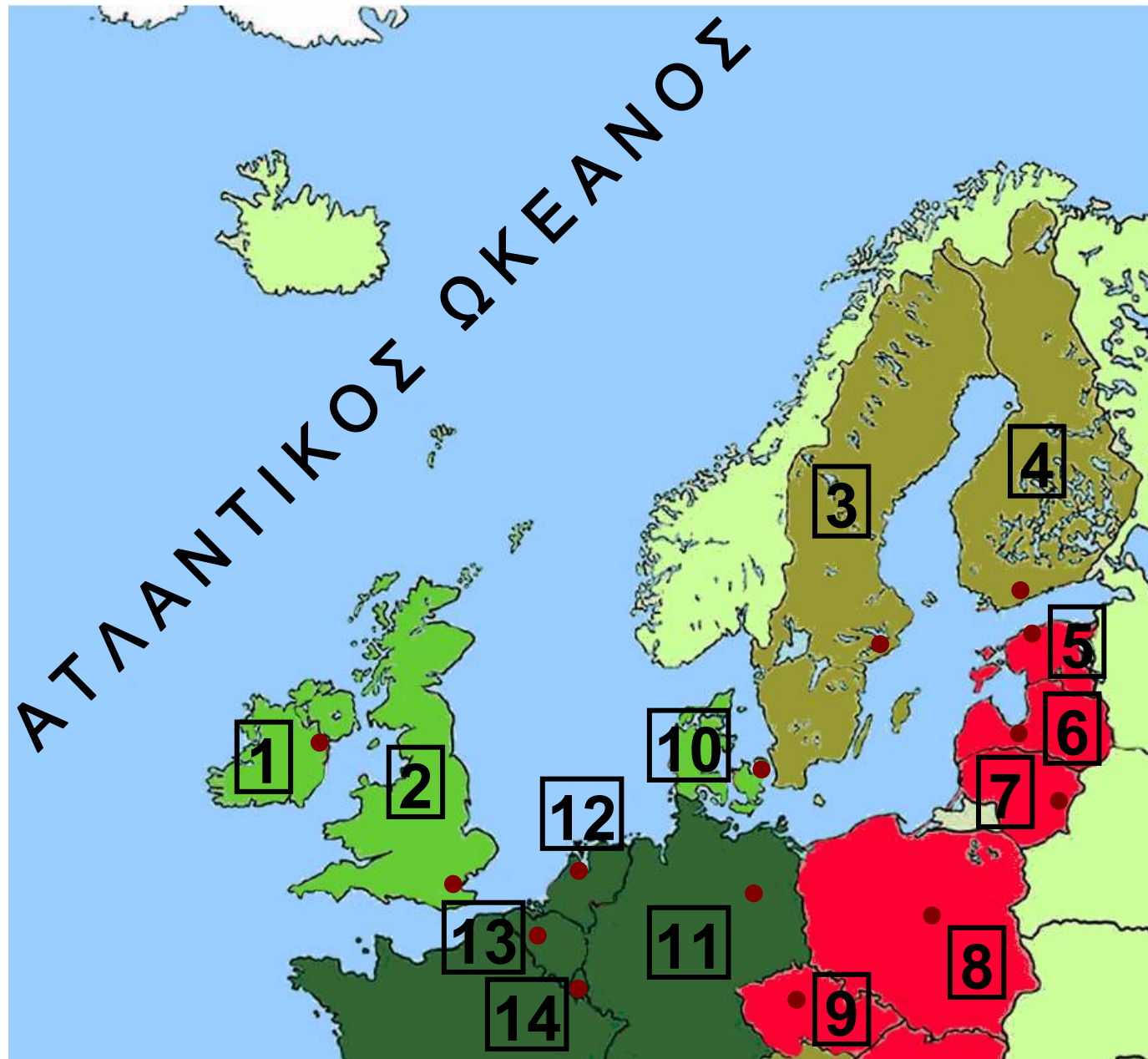
2004 Μάλτα, Κύπρος, Σλοβενία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Τσεχία, Πολωνία, Λιθουανία, Λεττονία, Εσθονία.

2007 Βουλγαρία, Ρουμανία

Υπόμνημα του χάρτη της σελίδας 31

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

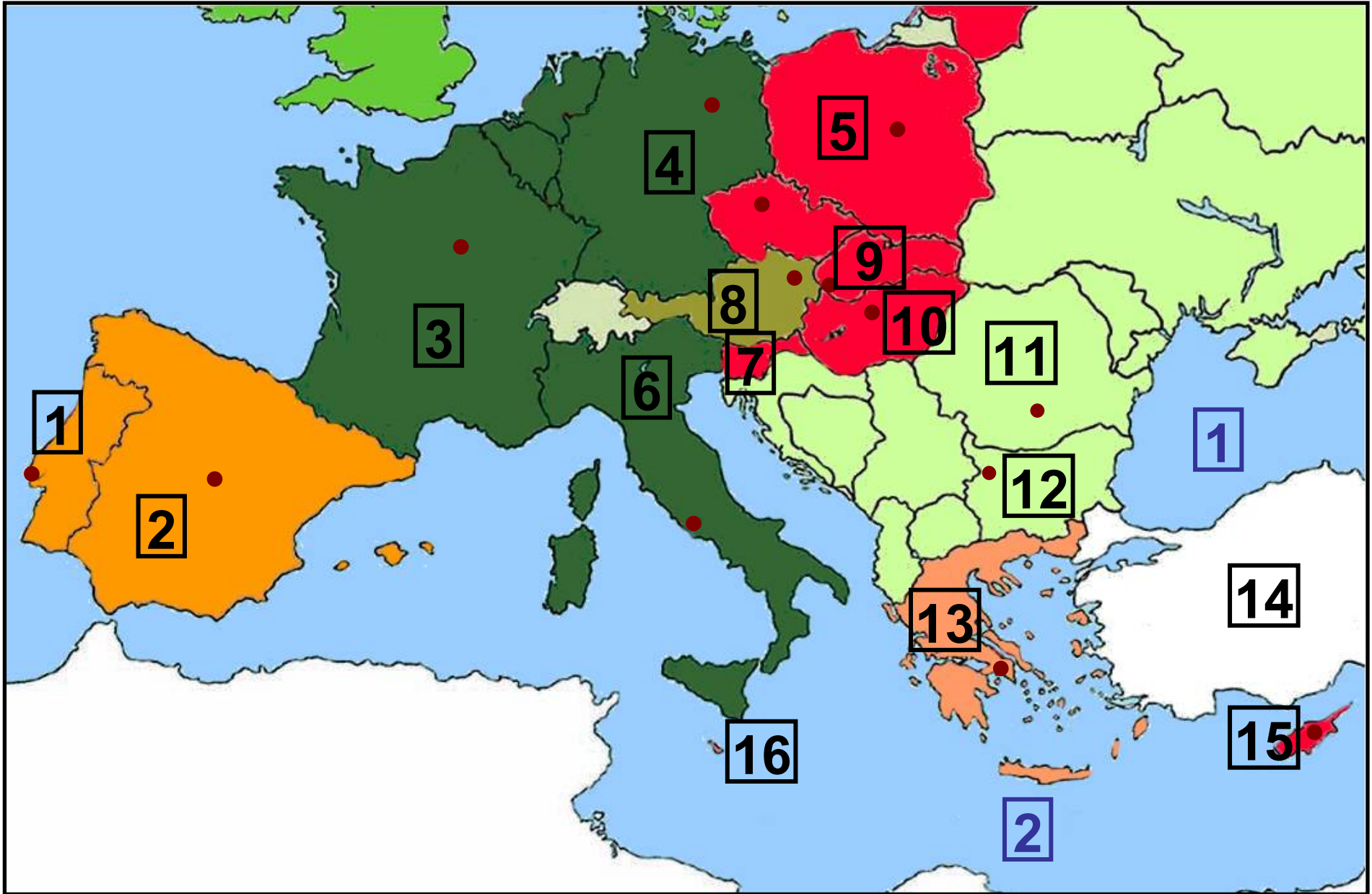
1	ΙΡΛΑΝΔΙΑ - ΔΟΥΒΛΙΝΟ	8	ΠΟΛΩΝΙΑ - ΒΑΡΣΟΒΙΑ
2	ΗΝΩΜ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ - ΛΟΝΔΙΝΟ	9	ΤΣΕΧΙΑ - ΠΡΑΓΑ
3	ΣΟΥΗΔΙΑ - ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ	10	ΔΑΝΙΑ - ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ
4	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ - ΕΛΣΙΝΚΙ	11	ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΒΕΡΟΛΙΝΟ
5	ΕΣΘΟΝΙΑ - ΤΑΛΙΝ	12	ΟΛΛΑΝΔΙΑ - ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
6	ΛΕΤΤΟΝΙΑ - ΡΙΓΑ	13	ΒΕΛΓΙΟ - ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
7	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ - ΒΙΛΝΙΟΥΣ	14	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Υπόμνημα του χάρτη της σελίδας 33

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ - ΛΙΣΑΒΟΝΑ	10	ΟΥΓΓΑΡΙΑ - ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ
2	ΙΣΠΑΝΙΑ - ΜΑΔΡΙΤΗ	11	ΡΟΥΜΑΝΙΑ - ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ
3	ΓΑΛΛΙΑ - ΠΑΡΙΣΙ		
4	ΓΕΡΜΑΝΙΑ-ΒΕΡΟΛΙΝΟ	12	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ - ΣΟΦΙΑ
5	ΠΟΛΩΝΙΑ - ΒΑΡΣΟΒΙΑ	13	ΕΛΛΑΔΑ - ΑΘΗΝΑ
6	ΙΤΑΛΙΑ - ΡΩΜΗ	14	ΤΟΥΡΚΙΑ
7	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	15	ΚΥΠΡΟΣ – ΛΕΥΚΩΣΙΑ
8	ΑΥΣΤΡΙΑ - ΒΙΕΝΝΗ	16	ΜΑΛΤΑ
9	ΣΛΟΒΑΚΙΑ - ΜΠΡΑΤΙΣΛΑΒΑ	1	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
		2	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ονομάστε τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την πρωτεύουσα κάθε κράτους.

Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος προκάλεσε στην Ευρώπη μεγάλη καταστροφή. Μετά τη λήξη του οι λαοί της αναζήτησαν μία κοινή πορεία προς το μέλλον με ειρηνική συνύπαρξη και οικονομική συνεργασία. Ας δούμε την πορεία αυτή από την αρχή.

Στις 9 Μαΐου 1950 ιδρύθηκε η Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα. Ήταν μία κοινή προσπάθεια των λαών να εκμεταλλευτούν τους φυσικούς τους πόρους. Οι χώρες που συμμετείχαν στην Κ.Α.Χ. ήταν το Βέλγιο, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Το 1952 εισήλθαν στην Κοινότητα η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία.

Στις 25 Μαρτίου 1957 ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) με τη «Συνθήκη της Ρώμης». Τη συνθήκη υπέγραψαν οι υπουργοί Εξωτερικών του Βελγίου, της Ολλανδίας, του Λουξεμβούργου, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Ιταλίας. Τα θεμέλια για την κοινή πορεία τέθηκαν.

- ✓ **1η Ιανουαρίου 1973: Προσχωρούν στην Ε.Ο.Κ. η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) και η Ιρλανδία.**
- ✓ **1η Ιανουαρίου 1981: Η Ελλάδα εντάσσεται στην Ε.Ο.Κ..**
- ✓ **1η Ιανουαρίου 1986: Η Ισπανία και η Πορτογαλία γίνονται κράτη-μέλη της Ε.Ο.Κ..**

Στις 7 Φεβρουαρίου 1992 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ η Ε.Ο.Κ. αλλάζει όνομα και διευρύνει τους στόχους της. Τώρα ονομάζεται Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και οι στόχοι της είναι πλέον και κοινωνικοί. Η προώθηση της ειρήνης, η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια μεταξύ των λαών της Ευρώπης και η καθιέρωση των τεσσάρων ελευθεριών (ελεύθερη μετακίνηση προσώπων, ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, προϊόντων και υπηρεσιών) είναι βασικές προτεραιότητες της Ένωσης. Προασπίζονται η ελεύθερη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου και η συμμετοχή όλων των ανθρώπων στις πολιτιστικές και πολιτικές δραστηριότητες.

- ✓ 1η Ιανουαρίου 1995: Η Αυστρία, η Σουηδία και η Φινλανδία εντάσσονται στην Ε.Ε..
- ✓ 1η Μαΐου 2004: Γίνονται μέλη της Ένωσης η Μάλτα, η Κύπρος, η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Σλοβακία, η Τσεχία, η Πολωνία, η Λιθουανία, η Λεττονία και η Εσθονία.
- ✓ 1η Ιανουαρίου 2007: Εντάσσονται στην Ε.Ε. η Βουλγαρία και η Ρουμανία.

Εικόνα 33.2: Πολωνοί στη Βροκλάβα γιορτάζουν την είσοδο της χώρας τους στην Ε.Ε.

Η εφειτινή Πρωτομαγιά σφράγισε τη ληξιαρχική πράξη γέννησης της Ευρώπης των «25». Χθες η Ε.Ε. προϋπάντησε τα 10 νέα κράτη-μέλη της και το γεγονός γιορτάστηκε με μεγαλοπρέπεια σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις.

*Από εφημερίδα
της 2ας Μαΐου 2004*

Ευρωπαϊκή Ένωση: 27 κράτη-μέλη, 450 εκατομμύρια κάτοικοι και 20 επίσημες γλώσσες. Τι κοινό έχουμε όλοι εμείς; Τι διαφορετικό; Συζητήστε τι περιμένουμε από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

**Ορισμένα κράτη-μέλη της Ε.Ε.
(Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Φινλανδία και Ελλάδα) σήμερα ανή-**

κουν στη λεγόμενη Ευρωζώνη, δηλαδή έχουν κοινό νόμισμα το ευρώ. Ας προβληματιστούμε για τα θετικά και τα τυχόν αρνητικά σημεία που απορρέουν από τη συμμετοχή της χώρας μας στην Ευρωζώνη.

Εικόνα 33.3:
Οι Ευρωπαίοι ενωμένοι

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Τι συμβολίζει η σημαία της Ε.Ε.

***Στο γαλάζιο του ουρανού
δώδεκα χρυσά αστέρια σχηματίζουν
έναν κύκλο δείχνοντας***

την ένωση των λαών της Ευρώπης. Όσα μέλη κι αν προστεθούν, τ' αστέρια θα παραμείνουν δώδεκα, επειδή το δώδεκα είναι το σύμβολο της τελειότητας και της ενότητας.

Ο Ευρωπαϊκός Ύμνος

Όπως κάθε κράτος έχει τον Εθνικό του Ύμνο, έτσι και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει το δικό της. Ο Ευρωπαϊκός Ύμνος είναι η Ωδή στη Χαρά, μέρος από την Ενάτη Συμφωνία του Μπετόβεν, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1972 και χρησιμοποιείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1986.

Οι συγγραφείς

Η ταυτότητα της Ασίας

ΑΣΙΑ

Έκταση: 44.300.000 τετρ. χμ.

Πληθυσμός: 3.870.000.000 κάτοικοι

Θέση: Βρίσκεται μεταξύ $81^{\circ} 43' \text{B}$ (Βόρειο πλάτος) και $10^{\circ} 07' \text{N}$ (Νότιο πλάτος) και μεταξύ $25^{\circ} 17' \text{A}$ (Ανατολικό μήκος) και $169^{\circ} 40' \text{Δ}$ (Δυτικό μήκος). (Περιλαμβάνονται και τα νησιά)

Οριζόντιος διαμελισμός (κυριότερα ακτογραφικά στοιχεία)

Ωκεανοί - Θάλασσες: Ινδικός Ωκεανός (Αραβική Θάλασσα), Ειρηνικός Ωκεανός (Σινική, Κίτρινη, Ιαπωνική και Βερίγγειος Θάλασσα)

Χερσόνησοι: Μικράς Ασίας, Αραβική, Ινδική, Μαλαϊκή, Κορέας,

Καμτσάτκα

Νησιά – Νησιωτικά συμπλέγματα:

Σρι Λάνκα, Σουμάτρα, Βόρνεο, Ιάβα,
Ινδονησία, Φιλιππίνες, Ιαπωνία,
Σαχαλίνη

Κατακόρυφος διαμελισμός

(κυριότερα στοιχεία)

Οροσειρές, όρη: Ιμαλαΐα,

Καρακορούμ – Κουέν Λουν,

Τιέν Σαν, Ζάγκρος, Καύκασος,

Ελμπρούζ, Αλτάια

Οροπέδιο: Θιβέτ

Πεδιάδες: της Κίνας, του ποταμού

Γάγγη, του Ινδού ποταμού,

της ασιατικής Ρωσίας (Σιβηρίας),

του Κίτρινου Ποταμού, του ποταμού

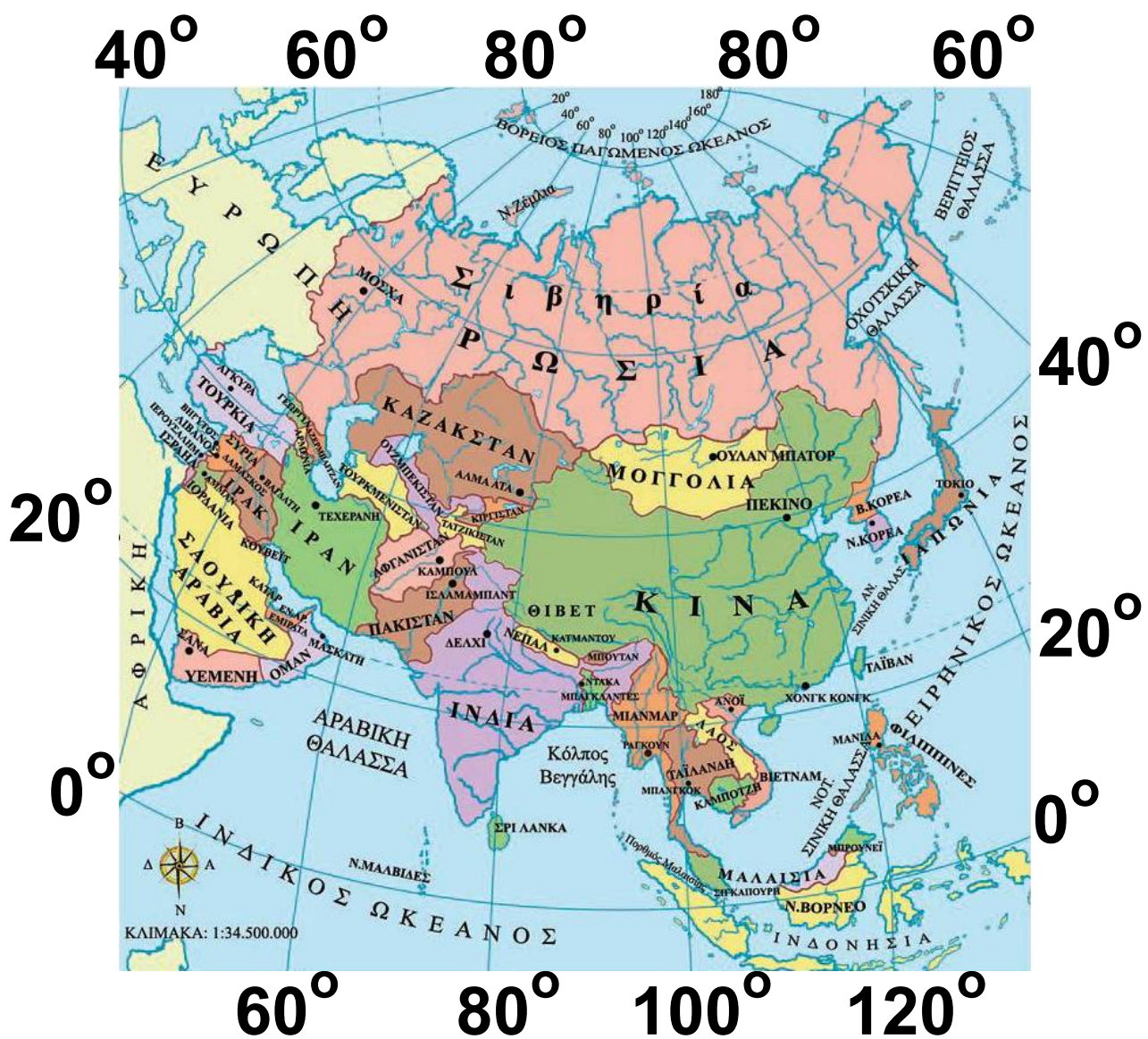
Μεκόνγκ

Ποταμοί: Γιανγκ-Τσε-Γιανγκ,

Χουάνγκ-Χο (Κίτρινος Ποταμός),

Σιάνγκ, Αμούρ, Λένα, Γενισέι, Ομπ,

Ουράλης, Ινδός, Γάγγης, Τίγρης,
Ευφράτης, Βραχμαπούτρα
Λίμνες: Βαϊκάλη, Μπαλκάς, Αράλη,
Βαν, Κασπία

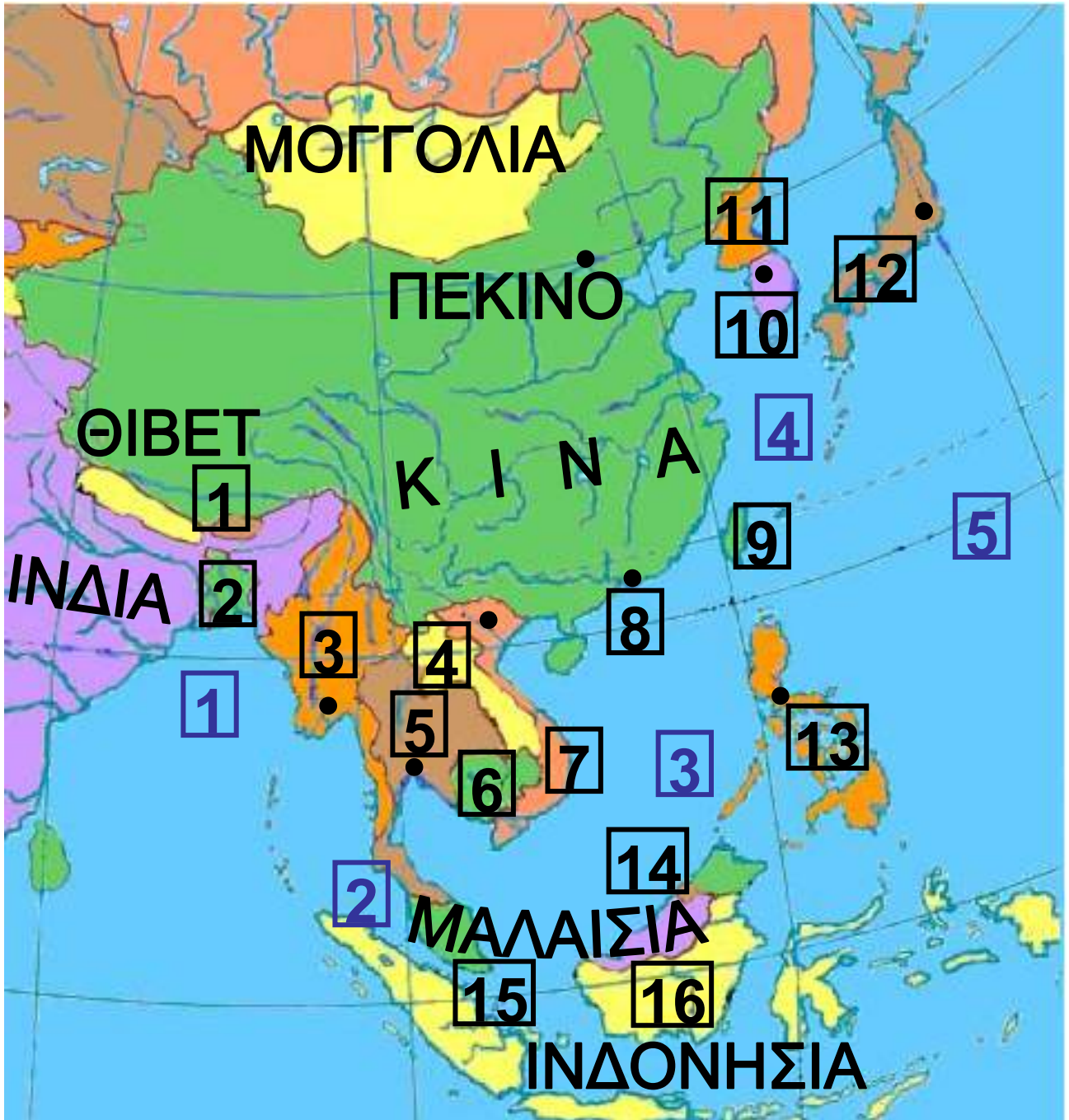

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 45**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΛΙΒΑΝΟΣ - ΒΗΡΥΤΟΣ
2	ΙΣΡΑΗΛ - ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ
3	ΙΟΡΔΑΝΙΑ - ΑΜΜΑΝ
4	ΣΥΡΙΑ - ΔΑΜΑΣΚΟΣ
5	ΙΡΑΚ - ΒΑΓΔΑΤΗ
6	ΚΟΥΒΕΪΤ
7	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ
8	ΚΑΤΑΡ
9	ΕΝ. ΑΡ. ΕΜΙΡΑΤΑ
10	ΥΕΜΕΝΗ - ΣΑΝΑ
11	ΟΜΑΝ - ΜΑΣΚΑΤΗ
12	ΓΕΩΡΓΙΑ
13	ΑΡΜΕΝΙΑ
14	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ
15	ΙΡΑΝ - ΤΕΧΕΡΑΝΗ
16	ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ
17	ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ

18	ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ
19	ΚΙΡΓΙΣΤΑΝ
20	ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ - ΚΑΜΠΟΥΛ
21	ΠΑΚΙΣΤΑΝ - ΙΣΛΑΜΑΜΠΑΝΤ
22	ΝΕΠΑΛ - ΚΑΤΜΑΝΤΟΥ
23	ΙΝΔΙΑ - ΔΕΛΧΙ

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 48**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

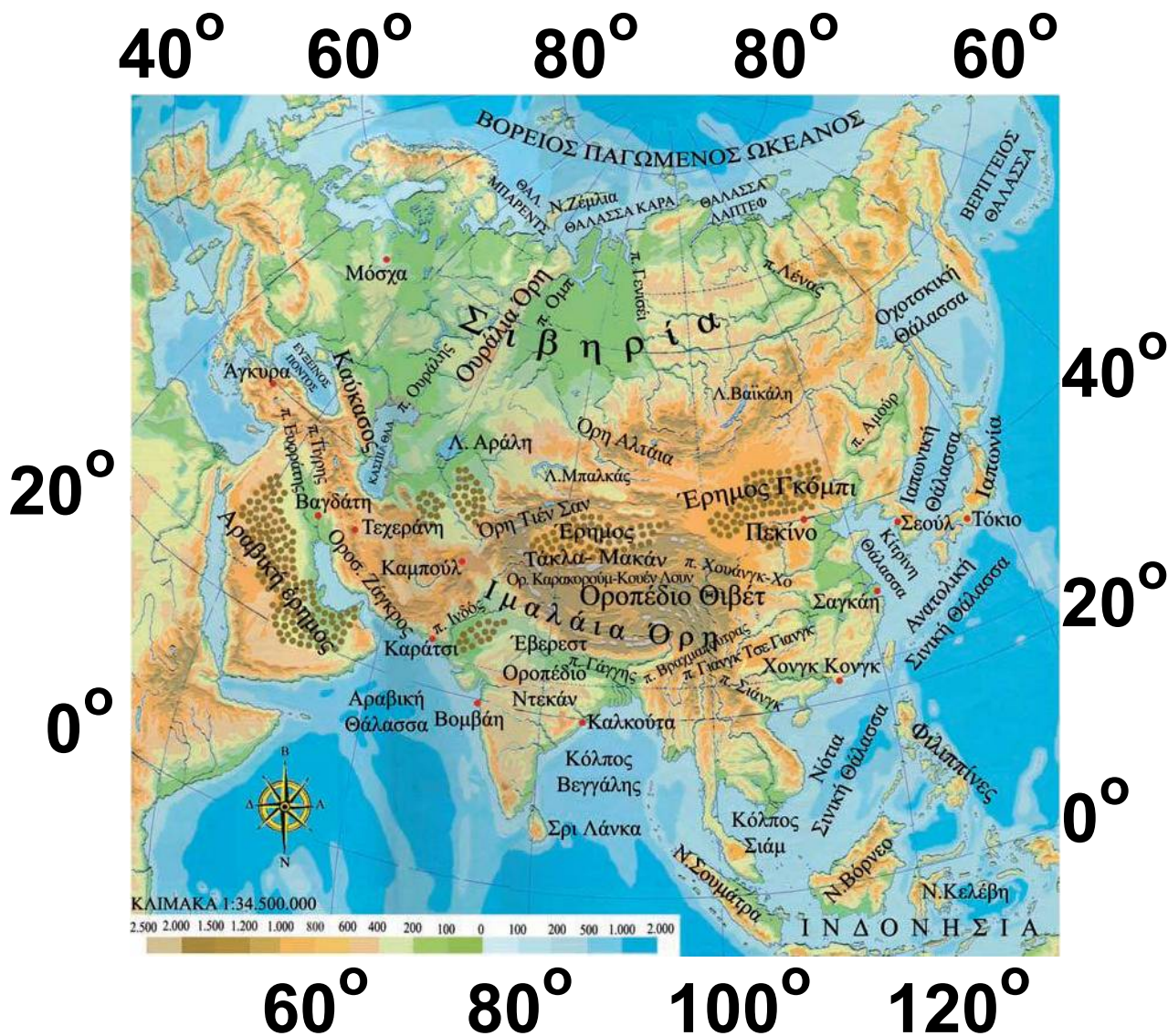
1	ΜΠΟΥΤΑΝ
2	ΜΠΑΓΚΚΛΑΝΤΕΣ - ΝΤΑΚΑ
3	ΜΙΑΝΜΑΡ - ΡΑΓΚΟΥΝ
4	ΛΑΟΣ
5	ΤΑΪΛΑΝΔΗ - ΜΠΑΝΓΚΟΚ
6	ΚΑΜΠΟΤΖΗ
7	ΒΙΕΤΝΑΜ - ΑΝΟΪ
8	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ
9	ΤΑΪΒΑΝ
10	Ν. ΚΟΡΕΑ
11	Β. ΚΟΡΕΑ
12	ΙΑΠΩΝΙΑ - ΤΟΚΙΟ
13	ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ - ΜΑΝΙΛΑ
14	ΜΠΡΟΥΝΕΪ
15	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ
16	Ν. ΒΟΡΝΕΟ
1	Κόλπος Βεγγάλης

2	Πορθμός Μαλαισίας
3	ΝΟΤ. ΣΙΝΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
4	ΑΝ. ΣΙΝΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

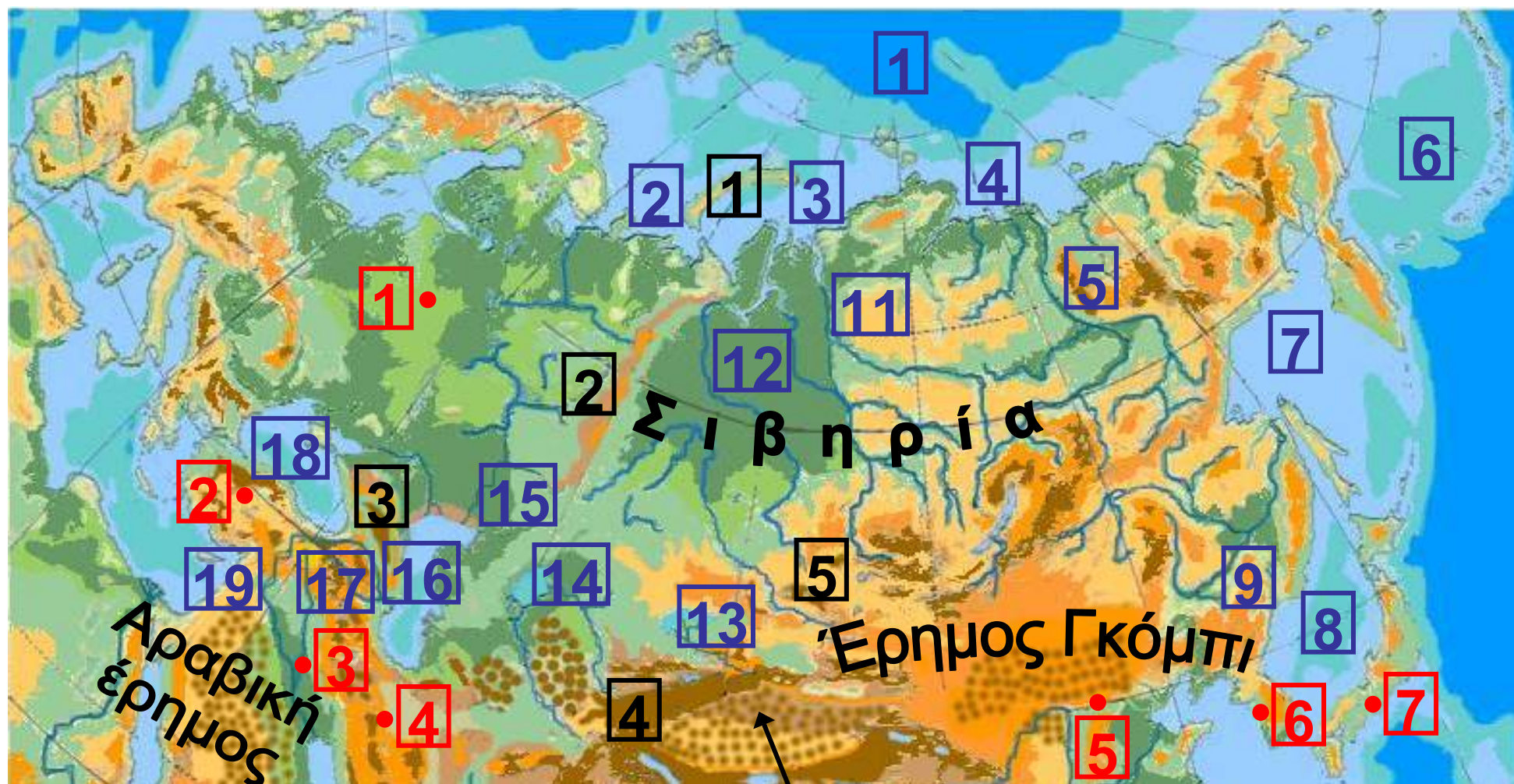
Η θέση και το φυσικό περιβάλλον της Ασίας

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- ⇒ για τη θέση της Ασίας στον παγκόσμιο χάρτη**
- ⇒ για το φυσικό περιβάλλον της Ασίας**

Εικόνα 34.1: Γεωμορφολογικός χάρτης της Ασίας

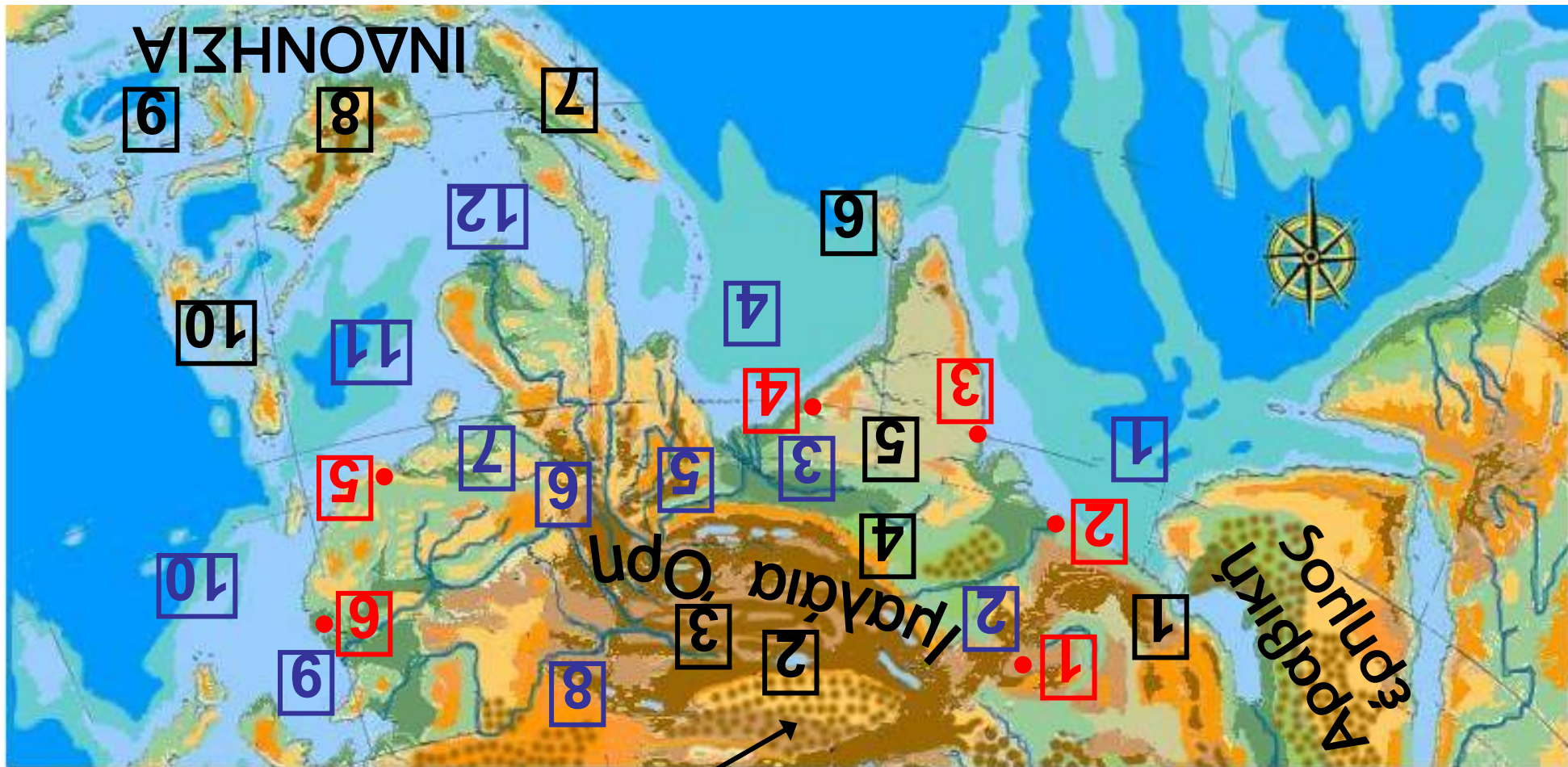

Έρημος Τάκλα-Μακάν

Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 53

1	Ν. Ζέμλια
2	Ουράλια Όρη
3	Καύκασος
4	Όρη Τιέν Σαν
5	Όρη Αλτάια
1	Μόσχα
2	Άγκυρα
3	Βαγδάτη
4	Τεχεράνη
5	Πεκίνο
6	Σεούλ
7	Τόκιο
1	ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΘΑΛΑΣΣΑ ΜΠΑΡΕΝΤΣ
3	ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΡΑ
4	ΘΑΛΑΣΣΑ ΛΑΠΤΕΦ
5	π. Λένας

6	ΒΕΡΙΓΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
7	Οχοτσικική Θάλασσα
8	Ιαπωνική Θάλασσα
9	π. Αμούρ
10	Λ. Βαϊκάλη
11	π. Γενισέι
12	π. Ομπ
13	Λ. Μπαλκάς
14	Λ. Αράλη
15	π. Ουράλης
16	ΚΑΣΠΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
17	π. Τίγρης

Έρημος Τάλλα-Μακάβ

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 56**

1	Οροσειρά Ζάγκρος
2	Ορ. Καρακορούμ- Κουέν Λουν
3	Οροπέδιο Θιβέτ
4	Έβερεστ
5	Οροπέδιο Ντεκάν
6	Σρι Λάνκα
7	Ν. Σουμάτρα
8	Ν. Βόρνεο
9	Ν. Κελέβη
10	Φιλιππίνες
1	Καμπούλ
2	Καράτσι
3	Βομβάη
4	Καλκούτα
5	Χονγκ Κονγκ
6	Σαγκάη
1	Αραβική Θάλασσα
2	π. Ινδός

3	π. Γάγγης
4	Κόλπος Βεγγάλης
5	π. Βραχμαπούτρας
6	π. Γιανγκ Τσε Γιανγκ
7	π. Σιάνγκ
8	π. Χουάνγκ-Χο
9	Κίτρινη Θάλασσα
10	Ανατολική Σινική Θάλασσα
11	Νότια Σινική Θάλασσα
12	Κόλπος Σιάμ

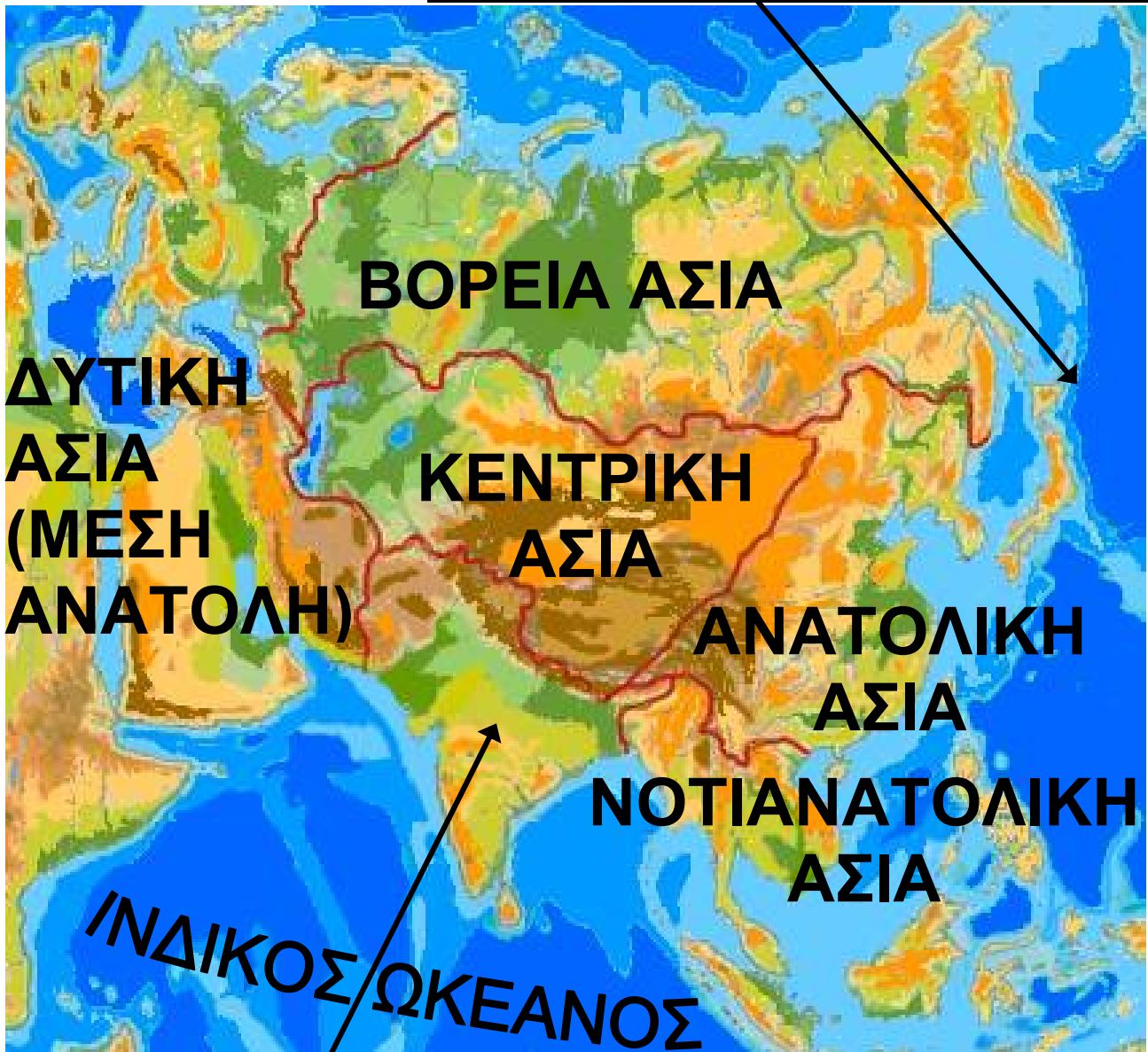

Παρατηρήστε στον παγκόσμιο χάρτη της τάξης σας τη θέση της Ασίας σε σχέση με τον Ισημερινό και τον Πρώτο Μεσημβρινό και αναφέρετε σε ποια ημισφαίρια βρίσκεται.

Ας ορίσουμε τα χερσαία σύνορα της Ασίας και ας βρούμε από ποιες θάλασσες και από ποιους ωκεανούς βρέχεται.

Η Ασία, λόγω της τεράστιας έκτασης και του πολύπλοκου ανάγλυφου που παρουσιάζει το έδαφός της, συνήθως εξετάζεται σε έξι περιοχές, που διαφέρουν ως προς τη μορφολογία, το κλίμα, τη βλάστηση και τα ζώα. Επίσης πολύ μεγάλες διαφορές παρατηρούνται στα πολιτιστικά, κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, καθώς και στις δραστηριότητες των ανθρώπων. Οι περιοχές αυτές είναι η Μέση Ανατολή, η Κεντρική Ασία, η Βόρεια Ασία, η Νότια Ασία, η Νοτιοανατολική Ασία και η Ανατολική Ασία.

ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ (ΙΝΔΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝ.)

Εικόνα 34.2:
Οι έξι περιοχές της Ασίας

Η ασιατική ήπειρος έχει μεγάλες σε έκταση και ύψος οροσειρές. Εδώ βρίσκονται τα Ιμαλάια, με υψη-

λότερη κορυφή το όρος Έβερεστ (8.848 μ.) και η οροσειρά Καρακορούμ-Κουέν Λουν. Ανάμεσα σε αυτούς τους δύο ορεινούς όγκους απλώνεται το **οροπέδιο** του Θιβέτ, ένα ξεχωριστό στοιχείο του ηπειρωτικού ανάγλυφου της Ασίας.

Παρατηρήστε το χάρτη της Ασίας και βρείτε και άλλες οροσειρές και όρη της Ασίας.

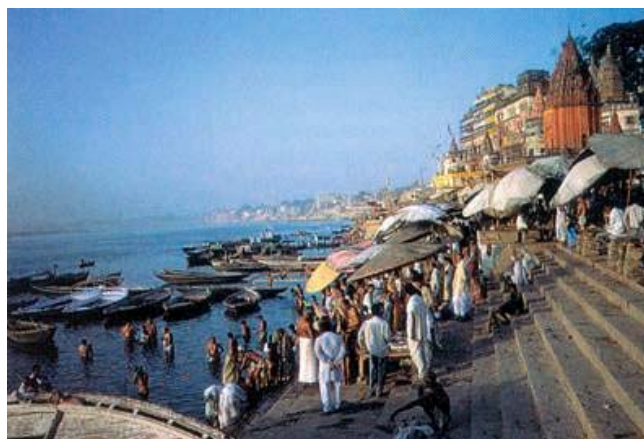
Στις τεράστιες οροσειρές έχουν τις πηγές τους πολύ μεγάλοι ποταμοί, τα νερά των οποίων καθορίζουν τη ζωή των κατοίκων της Ασίας. Ο μεγαλύτερος ποταμός της ηπείρου είναι ο Γιανγκ-Τσε-Γιανγκ. Στις όχθες του ζουν 250 εκατομμύρια άνθρωποι. Άλλος μεγάλος ποταμός είναι ο Γάγγης, τον οποίο λατρεύουν οι Ινδουιστές ως ιερό ποταμό από τα αρχαία χρόνια.

Βρείτε στο χάρτη και τους άλλους μεγάλους ποταμούς της Ασίας. Από πού πηγάζουν και πού εκβάλλουν;

Με τόσους ποταμούς που έχει η Ασία, θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μία ήπειρος γεμάτη εύφορες πεδιάδες. Αυτό συμβαίνει μόνο στη Νότια Ασία, όπου και το κλίμα ευνοεί τις καλλιέργειες. Στη Βόρεια Ασία οι ποταμοί δεν επηρεάζουν τόσο τη ζωή των ανθρώπων, επειδή το κλίμα είναι πολύ ψυχρό και τα νερά παγώνουν για μεγάλα διαστήματα του έτους. Η περιοχή της Σιβηρίας είναι σχεδόν πάντα παγωμένη και νοτιότερα η λίμνη Βαϊκάλη, μένει επίσης παγωμένη για μεγάλο μέρος του χρόνου.

**Εικόνα 34.2:
Λουτρό προσκυ-
νητών στον ιερό
ποταμό Γάγγη**

**Παρατηρώντας το γεωμορφο-
λογικό χάρτη ποιες μεγάλες
πεδιάδες διακρίνεις;**

**Η Κασπία είναι η μεγαλύτερη
λίμνη του πλανήτη μας. Βρίσκεται
στα σύνορα της Ασίας με την Ευ-
ρώπη και το νερό της είναι αλμυρό.
Στη λίμνη αυτή ζει το ψάρι οξύρρυγ-
χος, που γεννά τα μικροσκοπικά
μαύρα αυγά, από τα οποία γίνεται
το χαβιάρι. Ο οξύρρυγχος, που
προμηθεύει τη διεθνή αγορά με
το καλύτερης ποιότητας χαβιάρι,
σήμερα κινδυνεύει από την παρά-
νομη αλιεία. Η δεύτερη μεγάλη
λίμνη είναι η Αράλη με υφάλμυρα**

νερά. Η λίμνη Μπαλκάς, που είναι πλούσια σε ψάρια, αποτελεί το μοναδικό μέρος στον κόσμο, όπου ζει η φώκια του γλυκού νερού.

Ας βρούμε κι άλλες λίμνες στο γεωμορφολογικό χάρτη της Ασίας.

Εφόσον η Ασία εκτείνεται από το Βόρειο Παγωμένο Ωκεανό μέχρι τον Ισημερινό, είναι φυσικό να αναπτύσσονται εκεί όλες οι ζώνες βλάστησης.

Ας μελετήσουμε το γεωμορφολογικό χάρτη, για να εντοπίσουμε τις ζώνες βλάστησης και να θυμηθούμε τη χλωρίδα κάθε ζώνης.

Τα ζώα που συναντάμε είναι πολλά και ποικίλα ανάλογα με τη ζώνη βλάστησης. Χαρακτηριστικό είδος της ασιατικής ερήμου είναι η Βακτριανή καμήλα, η οποία φέρει

δύο καμπούρες (ύβους), έχει ύψος περίπου 2 μ. και πολύ πλούσιο τρίχωμα, αφού ο χειμώνας στις εσωτερικές ερήμους της Ασίας είναι ψυχρός. Άλλα χαρακτηριστικά ζώα είναι το «πάντα», η μικρή αρκούδα της Κίνας και το «γιακ», ένα βοοειδές του Θιβέτ, που μπορεί να ζήσει σε θερμοκρασία μέχρι -40°C και του οποίου η κοπριά χρησιμοποιείται ως καύσιμη ύλη.

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Οροπέδιο: πεδινή έκταση σε βουνό

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωριζόμαστε σε τρεις ομάδες. Η πρώτη ομάδα σχεδιάζει το χάρτη της Ασίας. Η δεύτερη τοποθετεί στο χάρτη τις υψηλότερες οροσειρές,

όρη και πεδιάδες. Η τρίτη ομάδα τοποθετεί τους μεγαλύτερους ποταμούς και τις λίμνες.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Οι μουσώνες της Ασίας

Η Νότια και Νοτιοανατολική Ασία, ενώ έχουν το ίδιο γεωγραφικό πλάτος με την έρημο Σαχάρα, θα περίμενε κανείς να είναι κι αυτές ξηρές περιοχές. Όμως συμβαίνει το αντίθετο, επειδή φυσούν οι μουσώνες, περιοδικοί άνεμοι, που δημιουργούνται μεταξύ του Ινδικού ωκεανού και της ηπείρου εξαιτίας της διαφοράς της θερμοκρασίας στην ξηρά και στη θάλασσα. Οι θερινοί μουσώνες πνέουν από τον ωκεανό προς την ξηρά και μεταφέρουν μεγάλες μάζες υδρατμών. Αποτέλεσμα είναι να πέφτουν πολλές

βροχές το καλοκαίρι στις περιοχές της Νότιας και ΝΑ Ασίας κι έτσι να μην είναι ξηρές, γεγονός που επιτρέπει να κατοικούν εκεί πολλά εκατομμύρια ανθρώπων. Βέβαια, συμβαίνει μερικές φορές οι θερινοί μουσώνες να αλλάζουν κατεύθυνση, με συνέπεια την έλλειψη βροχοπτώσεων και την καταστροφή της βλάστησης. Η ζωή όλων των ανθρώπων των περιοχών αυτών εξαρτάται από την ομαλή περιοδικότητα των μουσώνων.

Οι χειμερινοί μουσώνες πνέουν από την ξηρά προς τη θάλασσα, δεν μεταφέρουν υδατμούς και γι' αυτό οι βροχές κατά τη χειμερινή περίοδο είναι ελάχιστες.

Οι συγγραφείς

Τα κράτη της Ασίας

ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΑΥΤΟ ΘΑ ΜΑΘΕΤΕ:

⇒ ποια είναι τα κράτη της Ασίας

⇒ για τα τμήματα, στα οποία χωρίζεται η ασιατική ήπειρος

Ας δούμε ποια είναι τα τμήματα, στα οποία χωρίζουμε την Ασία και τα κράτη που αυτά περιλαμβάνουν.

- Δυτική Ασία (Μέση Ανατολή)**
- Βόρεια Ασία**
- Κεντρική Ασία**
- Ανατολική Ασία**
- Νότια Ασία (Ινδική Χερσ.)**
- Νοτιοανατολική Ασία**

Βόρεια Ασία

Ασιατική Ρωσία (Σιβηρία)

Δυτική Ασία (Μέση Ανατολή)

Κεντρική Ασία

ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ

Ανατολική Ασία

Νότια Ασία (Ινδική Χερσόνησος)

Νοτιοανατολική Ασία

Βρείτε στο χάρτη της τάξης σας τα κράτη της Ασίας και ονομάστε την πρωτεύουσα κάθε κράτους.

Μερικά από τα κράτη της Μέσης Ανατολής (Σαουδική Αραβία, Ιράκ, Ιράν, Κουβέιτ και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα) έχουν υπέδαφος πλούσιο σε κοιτάσματα πετρελαίου και διαθέτουν τα $\frac{3}{4}$ των αποθεμάτων της παγκόσμιας παραγωγής. Ο πλούτος που εξασφαλίζεται από το πετρέλαιο, οι θρησκευτικές διαφορές και πολιτικοί λόγοι κάνουν τη Μέση Ανατολή μία περιοχή με συνεχείς εντάσεις και πολλές φορές πολεμικές εκρήξεις.

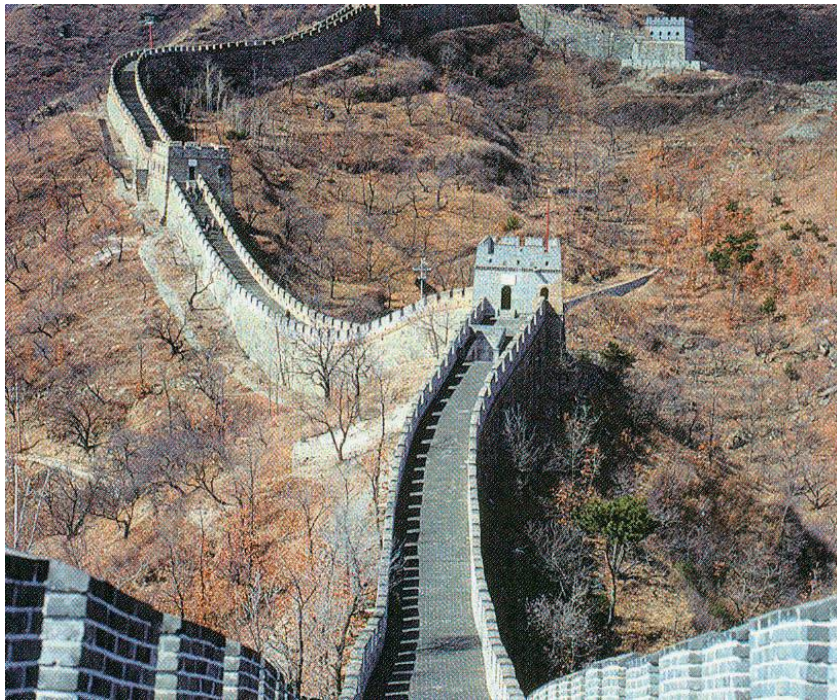
Σκεφτείτε και προσπαθήστε να επισημάνετε τα θετικά αποτελέσματα, τα οποία επιφέρει στην περιοχή της Μέσης Ανατολής ο πλού-

τος που προέρχεται από το πετρέλαιο. Μπορείτε να αναφέρετε και τα σοβαρά προβλήματα που παρουσιάζονται;

Τα κράτη της Κεντρικής Ασίας παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές πολιτιστικές, εθνικές και φυλετικές. Το Καζακστάν, το Ουζμπεκιστάν, το Τουρκμενιστάν, το Τατζικιστάν και το Κιργιστάν είναι κράτη που δημιουργήθηκαν μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Αντίθετα, η Κίνα είναι πανάρχαιο κράτος, που δημιούργησε δικό του πολιτισμό και σύστημα διακυβέρνησης. Οι καλές τέχνες στην Κίνα εμφανίστηκαν περίπου το 1500 μ.Χ.

Η Σιβηρία, στη Βόρεια Ασία, είναι η πιο αραιοκατοικημένη περιοχή της Ασίας. Οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, που οφείλονται στο κλί-

μα και τη μορφολογία του εδάφους, έχουν συντελέσει στην αργοπορία της ανάπτυξής της. Ωστόσο παρουσιάζει προοπτικές βελτίωσης ως προς τη γεωργία και την εξόρυξη ορυκτών.

Εικόνα 34.2: Το Σινικό Τείχος

Από τα κράτη της Ανατολικής Ασίας το πλουσιότερο και πιο ανεπτυγμένο είναι η Ιαπωνία. Η τεχνολογία, η βιομηχανία, το εμπόριο, οι υπηρεσίες, η εκπαίδευση και γενικά όλοι οι τομείς βρίσκονται

σε πολύ υψηλό επίπεδο, έτσι ώστε να είναι σε θέση η Ιαπωνία να ανταγωνίζεται τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στην Ιαπωνία υπάρχουν εκατοντάδες μικρά και μεγάλα ηφαίστεια με γνωστότερο το Φούτζι, το οποίο οι Ιάπωνες θεωρούν ιερό και είναι εθνικό σύμβολό τους. Οι κάτοικοι της Ιαπωνίας έχουν μάθει να ζουν με τις συνεχείς εκρήξεις των ηφαιστίων και τους πολύ ισχυρούς σεισμούς που σείουν το έδαφος. Η Ιαπωνία θεωρείται μία από τις πλέον σεισμογενείς χώρες του πλανήτη μας.

Ας συζητήσουμε μαζί γιατί η Ιαπωνία, παρά τα σοβαρά γεωλογικά προβλήματα που αντιμετωπίζει (εκρήξεις ηφαιστίων και σεισμούς),

έχει το μικρότερο αριθμό ανθρώπινων θυμάτων κατά την εξέλιξη αυτών των γεωλογικών φαινομένων.

Η Νότια Ασία λέγεται και Ινδική Χερσόνησος, επειδή το μεγαλύτερο κράτος σε αυτήν είναι η Ινδία. Τα κράτη της Νότιας Ασίας μαστίζονται από τη φτώχεια και την πείνα. Είναι μία από τις πλέον πυκνοκατοικημένες περιοχές του πλανήτη μας, η οποία, εκτός από το οικονομικό και πληθυσμιακό πρόβλημα, παρουσιάζει πολιτική αστάθεια και θρησκευτικές ταραχές ιδίως μεταξύ των Ινδουιστών και των μουσουλμάνων.

Ας επισημάνουμε τις διαφορές στον τρόπο ζωής των κατοίκων της Ινδίας και της Ιαπωνίας.

Εικόνα 35.2:
Ψαράδες
της Ινδίας

Εικόνα 35.3:
Ιαπωνέζες στη
βιομηχανία
ηλεκτρονικών
προϊόντων

Η Νοτιοανατολική Ασία είναι επίσης πυκνοκατοικημένη περιοχή. Παρά τις εύφορες πεδινές εκτάσεις και την ομαλή μορφολογία του εδάφους το βιοτικό επίπεδο είναι πολύ χαμηλό. Εξαίρεση αποτελεί η Σιγκαπούρη, η οποία έχει παρουσιάσει ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης. Σημαντικός λόγος για την οικονο-

μική καθυστέρηση της περιοχής αυτής είναι το καθεστώς της αποικιοκρατίας. Τα κράτη της Ν.Α. Ασίας απέκτησαν την ανεξαρτησία τους κατά τη δεκαετία του 1950.

Συζητήστε τα δεινά που επιφέρει στους λαούς ο εμφύλιος πόλεμος.

***Ομαδική δραστηριότητα
(προαιρετική)***

Χωριζόμαστε σε έξι ομάδες, όσες είναι και οι περιοχές της Ασίας. Συγκρίνουμε τα προϊόντα που παράγει κάθε περιοχή ανάλογα με το κλίμα που επικρατεί σε αυτήν και το ανάγλυφό της.

Οι κάτοικοι της Ασίας

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

⇒ για την καταγωγή,
τις γλώσσες, τις θρησκείες,
τον πολιτισμό και το βιοτικό
επίπεδο των κατοίκων
της Ασίας

Παρατηρήστε τις εικόνες στη σελίδα 82 και προσπαθήστε να βρείτε ποιους λαούς χαρακτηρίζουν. Γνωρίζετε κάτι για τους λαούς αυτούς;

Εικόνα 36.1:
Από τις θρη-
σκείες της Ασίας

Εικόνα 36.2:
Από τον πολιτι-
σμό της Ασίας

Εικόνα 36.3:
Βαβυλώνα,
η πύλη της Ιστάρ

Η Ασία είναι η ήπειρος, στην οποία αναπτύχθηκαν σπουδαίοι αρχαίοι πολιτισμοί. Θεωρείται κοιτίδα των μεγάλων θρησκειών και πολιτισμών. Στην ήπειρο αυτή, όπου ομιλούνται εκατοντάδες γλώσσες, συναντάμε σχεδόν όλες τις φυλές του κόσμου και πολλές

θρησκείες. Ο τρόπος ζωής κάθε λαού είναι εντελώς διαφορετικός και εξαρτάται από το κλίμα, τη μορφολογία του εδάφους, την πυκνότητα του πληθυσμού, την ανάπτυξη της οικονομίας, τη θρησκεία, μόρφωση και φυσικά τα διαφορετικά ήθη και έθιμα.

Ας ονομάσουμε τα κράτη της Μέσης Ανατολής και ας επισημάνουμε τα κοινά χαρακτηριστικά των λαών τους.

Στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, όπου απλώνονται οι ποτάμιες κοιλάδες, η συγκέντρωση του πληθυσμού είναι μεγάλη. Οι πρώτοι μεγάλοι πολιτισμοί έκαναν εδώ την εμφάνισή τους αφήνοντας σημαντικά στοιχεία που επέδρασαν στον πολιτισμό και την ανάπτυξη των άλλων λαών.

Βρείτε στο χάρτη της τάξης τα κράτη της Νότιας Ασίας και ονομάστε αυτά και τις πρωτεύουσές τους.

Οι Ινδοί είναι ένας αρχαιότατος λαός που ανέπτυξε αξιόλογο πολιτισμό. Ανήκουν σε διαφορετικές φυλές με ξεχωριστά ήθη και έθιμα, μιλούν 14 επίσημες γλώσσες και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι ινδουιστές. Οι κάτοικοι του Αφγανιστάν, του Πακιστάν και του Μπαγκλαντές είναι μουσουλμάνοι, ενώ στα υπόλοιπα κράτη της Νότιας Ασίας συναντάμε, εκτός από ινδουιστές, πολλούς βουδιστές και λίγους χριστιανούς.

Ας ονομάσουμε τα κράτη της Κεντρικής και της Ανατολικής Ασίας. Ποιο είναι το μεγαλύτερο κράτος αυτών των περιοχών; Ποιο είναι

το μεγαλύτερο πρόβλημα του κράτους αυτού;

Οι Κινέζοι είναι επίσης ένας πανάρχαιος λαός με πλούσια πολιτιστική παράδοση. Ανέπτυξαν τις τέχνες, τη μουσική και τη λογοτεχνία και επηρέασαν σημαντικά τους γειτονικούς λαούς. Ανακάλυψαν το χαρτί, εφεύραν την τυπογραφία (πολύ νωρίτερα από τον Γουτεμβέργιο), την πυξίδα, το σειсмоγράφο και έκαναν χρήση της πυρίτιδας. Ανήκουν στην κίτρινη φυλή και οι κυριότερες θρησκείες τους είναι ο κομφουκιανισμός, ο βουδισμός και ο ταιοϊσμός.

***Εικόνα 36.4:
Μαχάτμα Γκάντι***

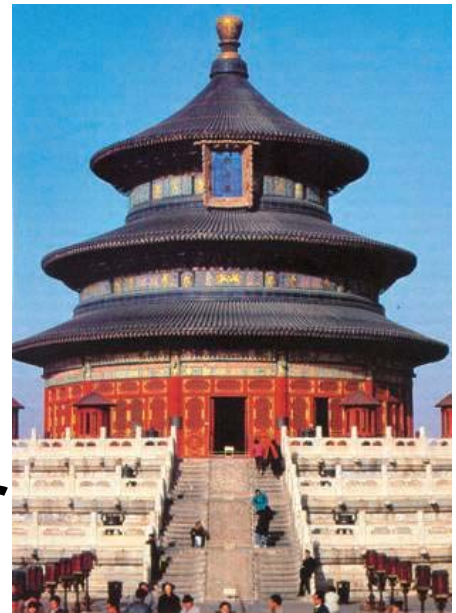

Η πυρίτιδα, «το κινέζικο χιόνι», έγινε γνωστή στην Ευρώπη από τους Άραβες. Η Δύση χρησιμοποίησε την πυρίτιδα, για να εξουθενώσει τη χώρα των Κινέζων. Συζητήστε και σχολιάστε το γεγονός.

Οι Ιάπωνες είναι λαός εξαιρετικά εργατικός, ευφυής, μεθοδικός και πειθαρχημένος. Το βιοτικό επίπεδό τους είναι πολύ υψηλό και οφείλεται στην παραγωγικότητα σε όλους τους τομείς. Εκτός από τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία, ανέπτυξαν τη βιομηχανία και το εμπόριο. Τα προϊόντα τους έχουν κατακλύσει τη διεθνή αγορά και φημίζονται για την άριστη ποιότητα και τις προσιτές τιμές. Το πολιτιστικό επίπεδο του λαού είναι επίσης υψηλό. Οι Ιάπωνες θεωρούνται

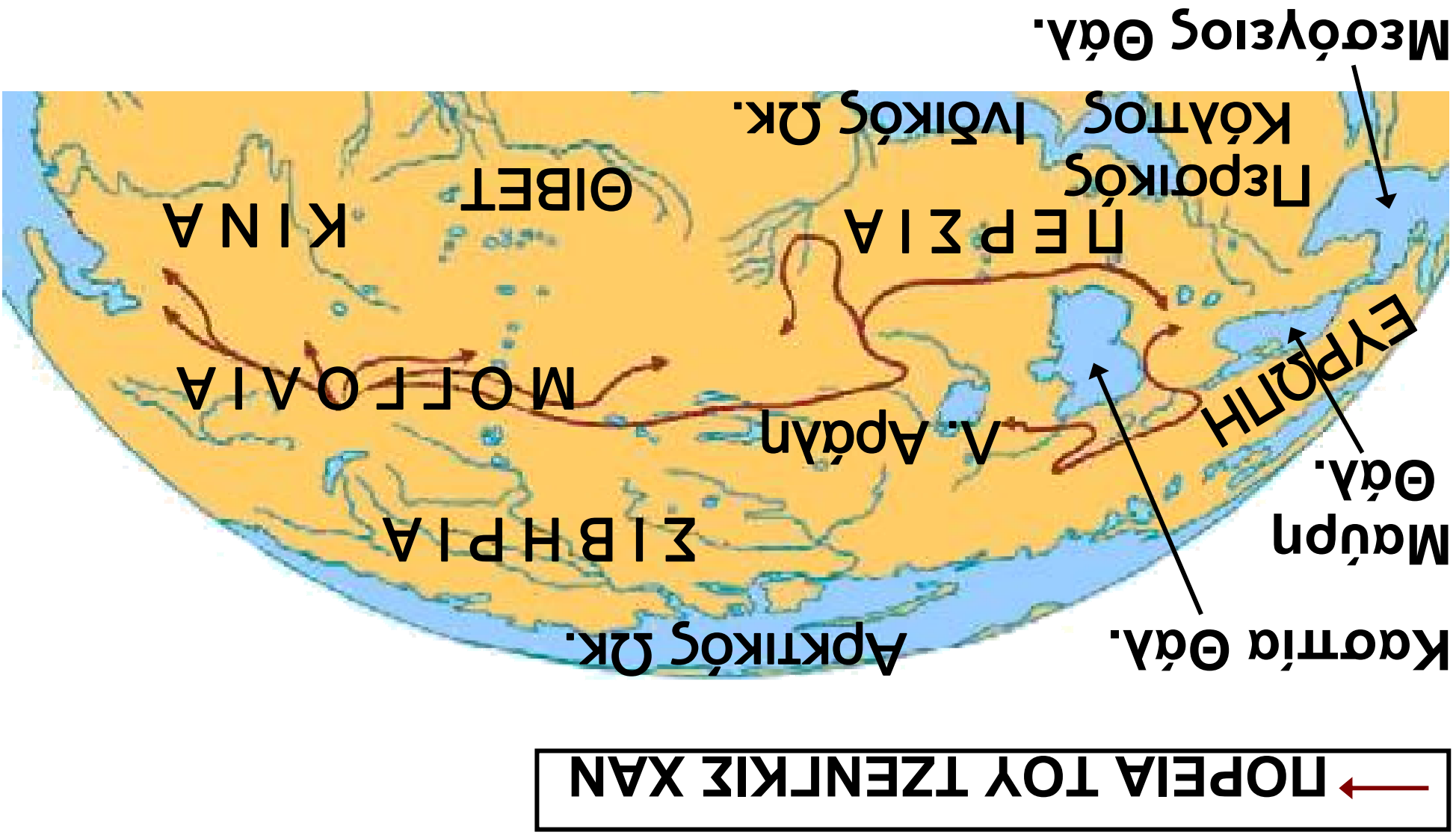
από τους πιο μορφωμένους ανθρώπους στον κόσμο.

***Εικόνα 36.5:
Ο ναός του Ουρανού.
Κομφουκιανικό τέμενος
στο Πεκίνο.***

Τον 13ο αιώνα μ.Χ. οι Μογγόλοι με αρχηγό τον Τζέκινς Χαν δημιούργησαν τη μεγαλύτερη αυτοκρατορία εκείνης της εποχής. Ας ακολουθήσουμε μαζί την κατακτητική πορεία τους στο χάρτη της επόμενης σελίδας. Ας συζητήσουμε γιατί δεν επηρέασαν πολιτιστικά τις περιοχές που είχαν κατακτήσει.

Εικόνα 36.6: Κατακτητική πορεία Χαν.

Οι λαοί της Κεντρικής Ασίας είναι κυρίως μογγολικής καταγωγής. Ασχολούνται με την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων είναι χαμηλό. Η περιοχή είναι αραιοκατοικημένη εξαιτίας της μορφολογίας του εδάφους.

Η Σιβηρία, στη Βόρεια Ασία, είναι επίσης αραιοκατοικημένη κυρίως εξαιτίας των σκληρών περιβαλλοντικών συνθηκών και επομένως το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων είναι χαμηλό.

Ας βρούμε στο χάρτη τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας και ας ονομάσουμε τις πρωτεύουσές τους.

Οι γεωμορφολογικές και κλιματικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας είναι ευνοϊκές για τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Ως αποτέλεσμα

η παρουσία των ανθρώπων στην περιοχή αυτή υπήρξε μακρόχρονη, γεγονός που οδήγησε στην πολιτιστική εξέλιξη των λαών της, οι οποίοι ανέπτυξαν το θέατρο, το χορό, τη μουσική και τις εικαστικές τέχνες.

Ομαδική δραστηριότητα ***(προαιρετική)***

Ας φροντίσουμε να δούμε όλοι μαζί την κινηματογραφική ταινία «ΓΚΑΝΤΙ» και κατόπιν να σχολιάσουμε τον αγώνα του Μαχάτμα για την ανεξαρτησία της Ινδίας.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...
Η ήπειρος των υπερθετικών βαθμών

Η Ασία, το μωσαϊκό των φυλών, των θρησκειών, των γλωσσών και των πολιτισμών, είναι

η ήπειρος των υπερθετικών βαθμών. Εδώ βρίσκεται η μεγαλύτερη οροσειρά, το υψηλότερο όρος, η μεγαλύτερη λίμνη, οι βαθύτερες υποθαλάσσιες τάφροι, τα περισσότερα κοιτάσματα πετρελαίου και η μεγαλύτερη φτώχεια του πλανήτη.

Στη μεγαλύτερη σε έκταση και πληθυσμό ήπειρο της Γης αναπτύχθηκαν πολλοί, σημαντικοί και διαφορετικοί πολιτισμοί, όπως των λαών της Μεσοποταμίας (Σουμερίων, Ασσυρίων, Βαβυλωνίων), των Μήδων, των Σκυθών, των Περσών, των Κινέζων, των Ινδών και άλλων.

Το πλούσιο υπέδαφος πολλών περιοχών, οι δυνατότητες της γεωργικής παραγωγής και

της αλιείας, καθώς και τα αναρίθμητα νησιά προσείλκυσαν τους Ευρωπαίους και ήρθαν ως κατάκτητές των ασιατικών εδαφών. Μόλις τον εικοστό αιώνα τα ασιατικά εδάφη άρχισαν να απελευθερώνονται από την κυριαρχία των Ευρωπαίων και να γίνονται αυτόνομα κράτη.

Οι συγγραφείς

Η ταυτότητα της Αφρικής

ΑΦΡΙΚΗ

Έκταση: 30.270.000 τετρ. χμ.

Πληθυσμός: 863.000.000 κάτοικοι
(2004)

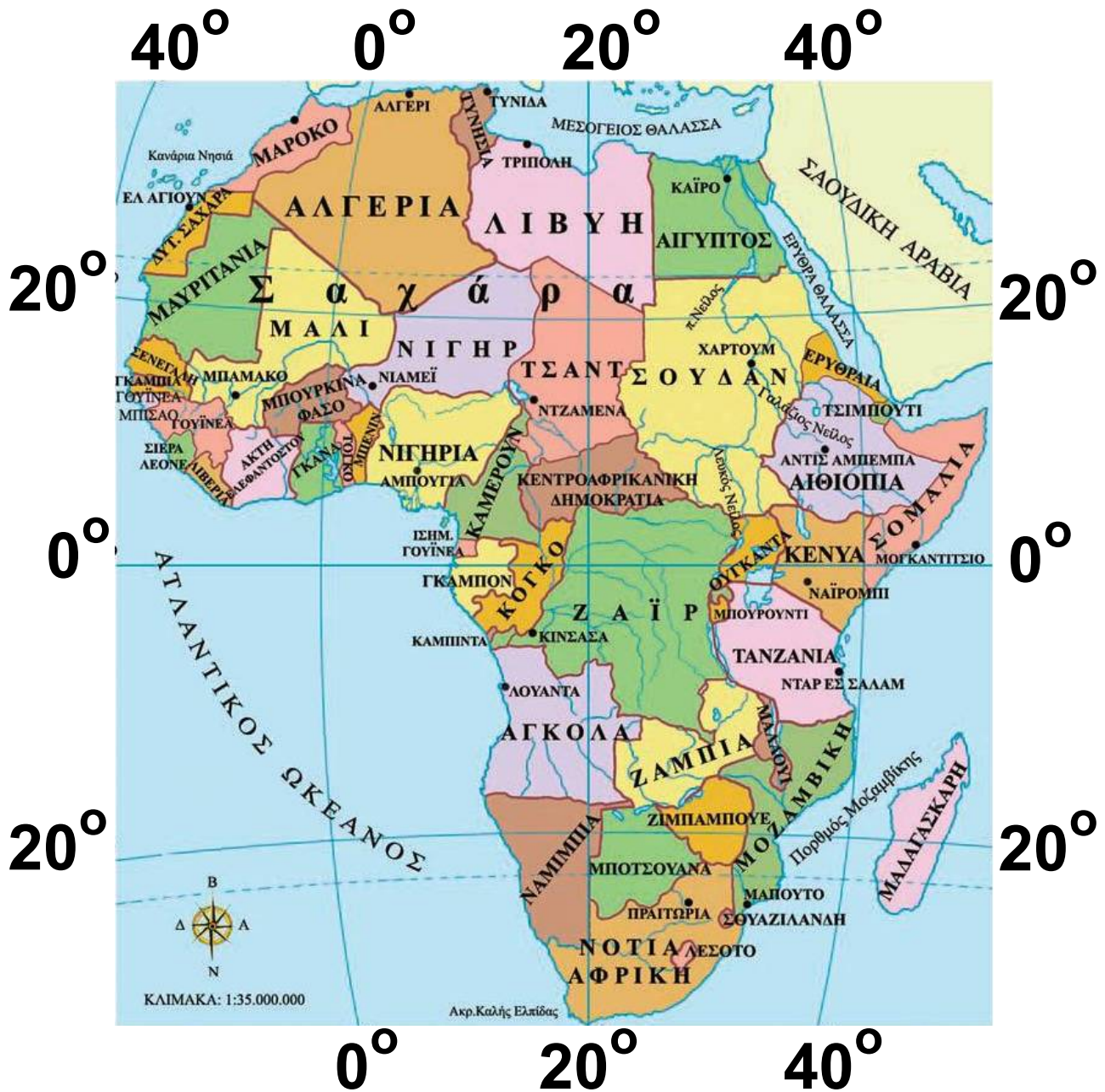
Θέση: Βρίσκεται μεταξύ $37^{\circ} 21' \text{B}$ (Βόρειο πλάτος) και $34^{\circ} 52' \text{N}$ (Νότιο πλάτος) και $17^{\circ} 32' \text{Δ}$ (Δυτικό μήκος) και $51^{\circ} 25' \text{Α}$ (Ανατολικό μήκος).
(Περιλαμβάνονται και τα νησιά)

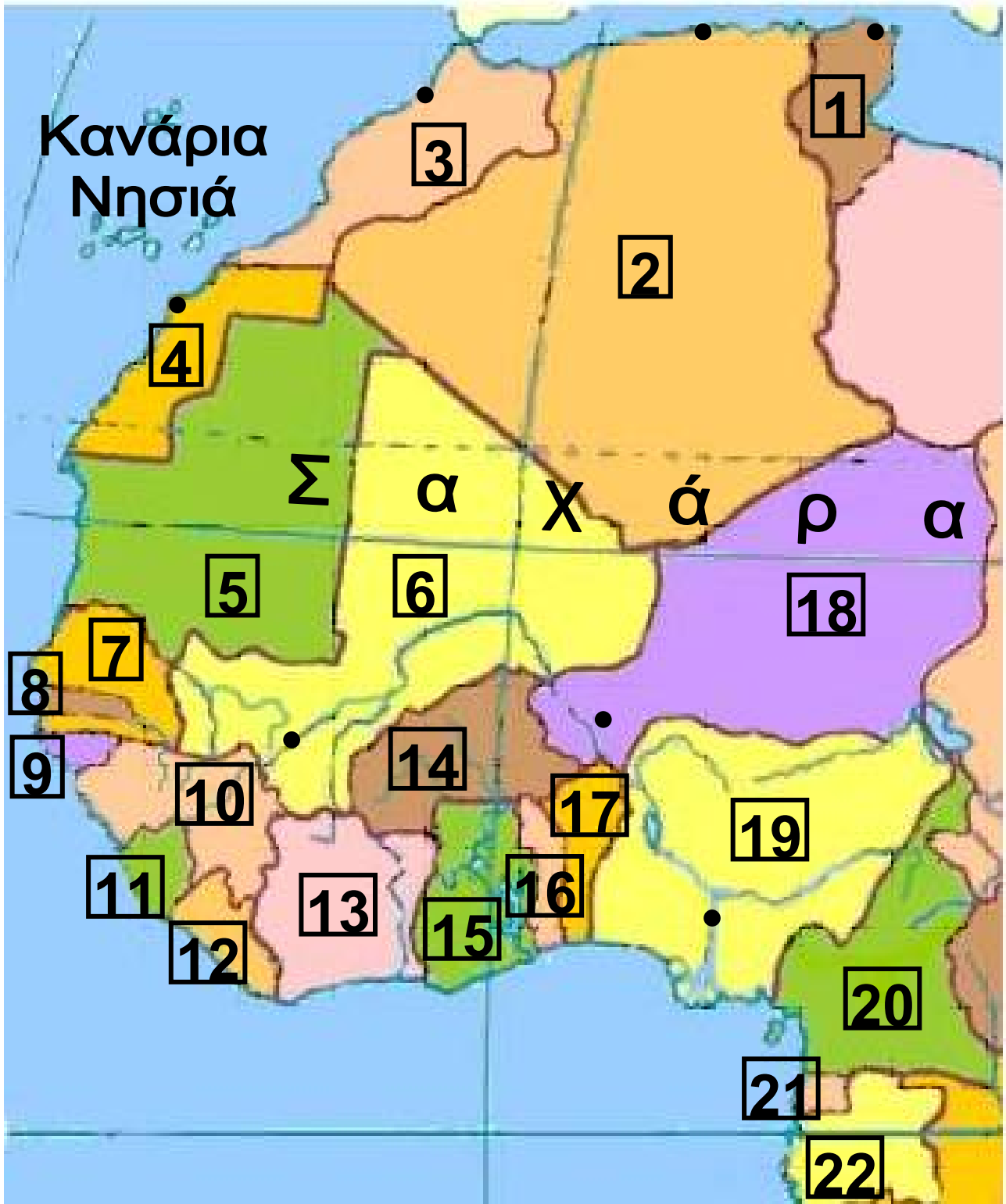
Οριζόντιος διαμελισμός (κυριότερα ακτογραφικά στοιχεία)

Ωκεανοί - Θάλασσες: Ατλαντικός Ωκεανός, Ινδικός Ωκεανός, Μεσόγειος Θάλασσα, Ερυθρά Θάλασσα

Ακρωτήρια: Λευκό Ακρωτήριο (Τυνησία), Πράσινο Ακρωτήριο (Σενεγάλη), Ακρωτήριο Αγκούλιας

(Νοτιοαφρικανική Δημοκρατία),
Ακρωτήριο Χαφούν (Σομαλία),
Καλής Ελπίδας (Ν. Αφρική)
Κόλποι: Γουινέας, Μπενγκουέλα,
Φαλαίνης, Σοφάλα
Νησιά: Μαδαγασκάρη, Μαυρίκιος,
Κομόρες, Σεϋχέλλες
Κατακόρυφος διαμελισμός
(κυριότερα στοιχεία)
Οροσειρές, όρη: Άτλας (οροσειρά
του Άτλαντα), Κιλιμάντζαρο, Αβησ-
συνιακά, Κένυα, Ανταμάουα
Ποταμοί: Βικτόρια, Ταγκανίκα,
Νυάσσα, Τσαντ
Έρημοι: Σαχάρα, Λιβυκή έρημος,
Αραβική έρημος, Καλαχάρι

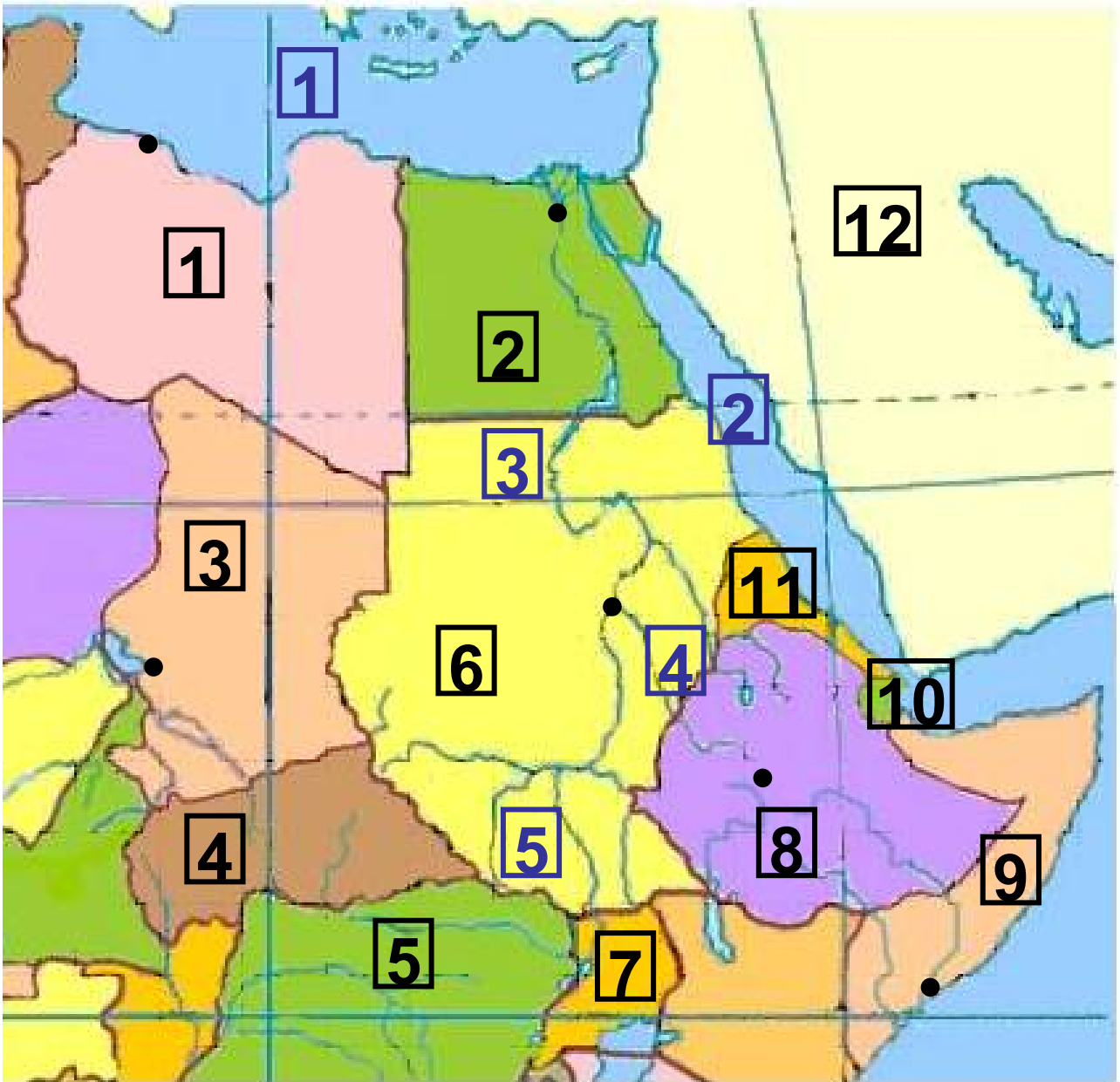

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 96**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΤΥΝΗΣΙΑ - ΤΥΝΙΔΑ		
2	ΑΛΓΕΡΙΑ - ΑΛΓΕΡΙ		
3	ΜΑΡΟΚΟ - ΡΑΜΠΑΤ		
4	ΔΥΤ. ΣΑΧΑΡΑ - ΕΛ ΑΓΙΟΥΝ		
5	ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ		
6	ΜΑΛΙ - ΜΠΑΜΑΚΟ		
7	ΣΕΝΕΓΑΛΗ	8	ΓΚΑΜΠΙΑ
9	ΓΟΥΪΝΕΑ ΜΠΙΣΑΟ		
10	ΓΟΥΪΝΕΑ		
11	ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	12	ΛΙΒΕΡΙΑ
13	ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥ		
14	ΜΠΟΥΡΚΙΝΑ ΦΑΣΟ		
15	ΓΚΑΝΑ	16	ΤΟΓΚΟ
17	ΜΠΕΝΙΝ		
18	ΝΙΓΗΡ - ΝΙΑΜΕΪ		
19	ΝΙΓΗΡΙΑ - ΑΜΠΟΥΓΙΑ		
20	ΚΑΜΕΡΟΥΝ		
21	ΙΣΗΜ.ΓΟΥΪΝΕΑ	22	ΓΚΑΜΠΟΝ

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 98**

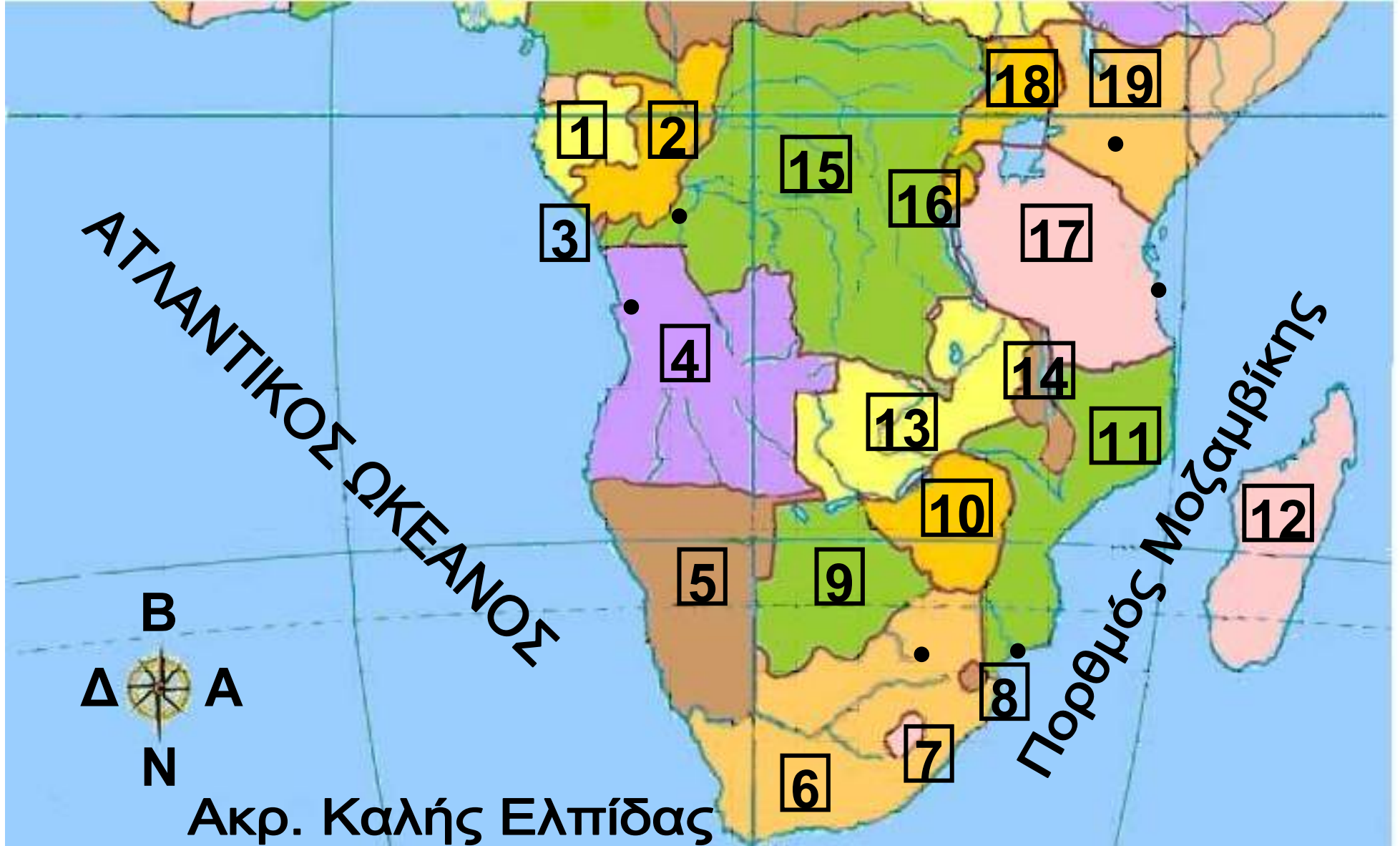
ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΛΙΒΥΗ - ΤΡΙΠΟΛΗ
2	ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΚΑΡΟ
3	ΤΣΑΝΤ - ΝΤΖΑΜΕΝΑ
4	ΚΕΝΤΡΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
5	ΖΑΪΡ
6	ΣΟΥΔΑΝ - ΧΑΡΤΟΥΜ
7	ΟΥΓΚΑΝΤΑ
8	ΑΙΘΙΟΠΙΑ - ΑΝΤΙΣ ΑΜΠΕΜΠΑ
9	ΣΟΜΑΛΙΑ - ΜΠΟΓΚΑΝΤΙΣΙΟ
10	ΤΣΙΜΠΟΥΤΙ
11	ΕΡΥΘΡΑΙΑ
12	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ
1	Μεσόγειος Θάλασσα
2	Ερυθρά Θάλασσα
3	π. Νείλος
4	π. Γαλάζιος Νείλος
5	π. Λευκός Νείλος

Υπόμνημα του χάρτη της σελίδας 101

ΧΩΡΑ – ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΓΚΑΜΠΟΝ	2	ΚΟΓΚΟ
3	ΚΑΜΠΙΝΤΑ	4	ΑΓΚΟΛΑ - ΛΟΥΑΝΤΑ
5	ΝΑΜΙΜΠΙΑ	6	ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ - ΠΡΑΙΤΩΡΙΑ
7	ΛΕΣΟΤΟ	8	ΣΟΥΑΖΙΛΑΝΔΗ
9	ΜΠΟΤΣΟΥΑΝΑ	10	ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ
11	ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ – ΜΑΠΟΥΤΟ	12	ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ
		13	ΖΑΜΠΙΑ
14	ΜΑΛΑΟΥΙ	15	ΖΑΪΡ - ΚΙΝΣΑΣΑ
16	ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ	17	ΤΑΝΖΑΝΙΑ - ΝΤΕΡ ΕΣ ΣΑΛΑΜ
18	ΟΥΓΚΑΝΤΑ	19	ΚΕΝΥΑ – ΝΑΪΡΟΜΠΙ

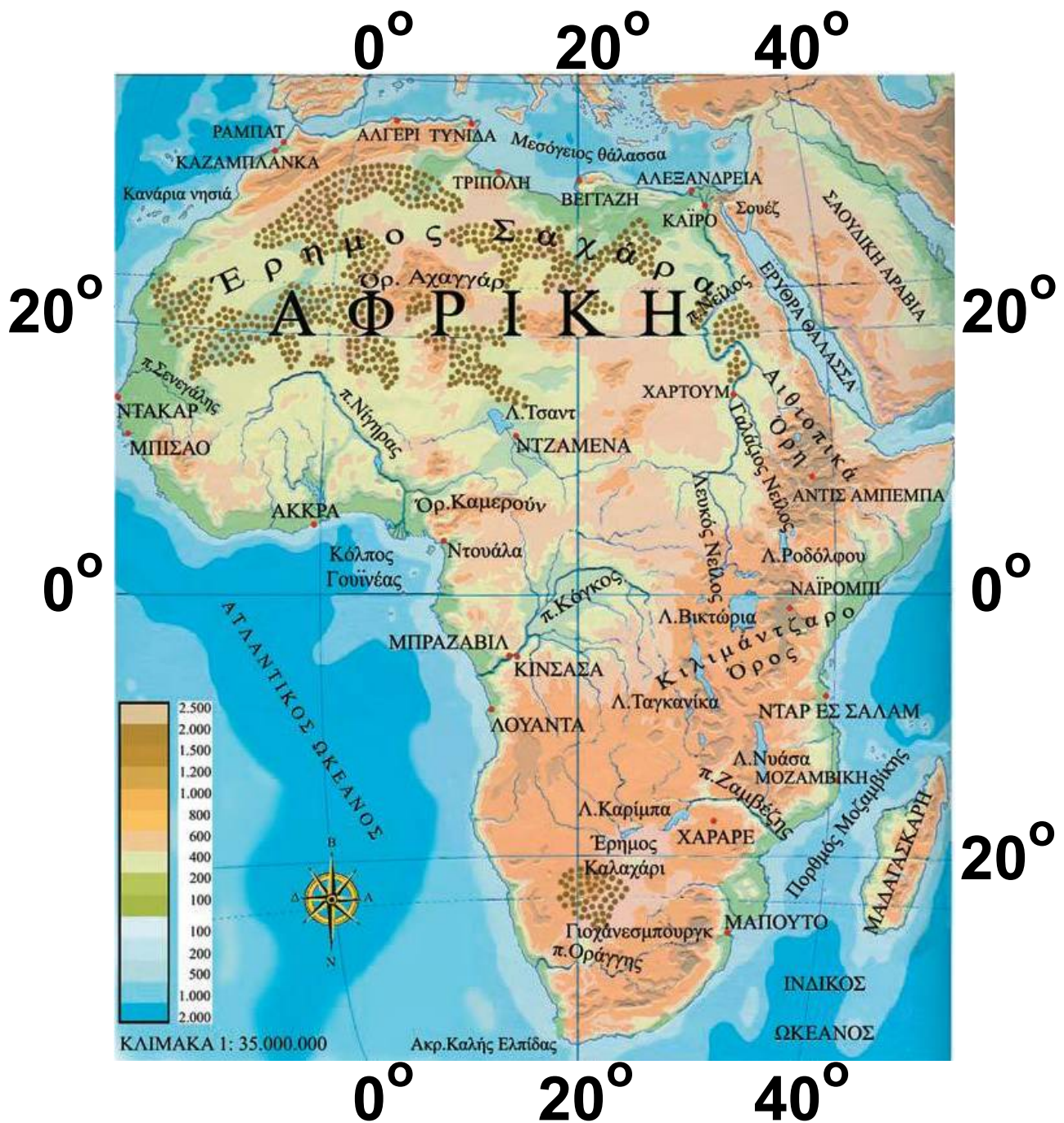

Η θέση και το φυσικό περιβάλλον της Αφρικής

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

⇒ για τη θέση της Αφρικής στον παγκόσμιο χάρτη

⇒ για τα κυριότερα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος

Εικόνα 37.1: Γεωμορφολογικός χάρτης της Αφρικής

Υπόμνημα του χάρτη της σελίδας 105

1	Ορ. Αχαγγάρ	2	Ορ. Καμερούν		
3	Αιθιοπικά Όρη	4	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ		
1	ΡΑΜΠΑΤ	2	ΚΑΖΑΜΠΛΑΝΚΑ	3	ΑΛΓΕΡΙ
4	ΤΥΝΙΔΑ	5	ΤΡΙΠΟΛΗ	6	ΒΕΓΓΑΖΗ
7	ΚΑΪΡΟ	8	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ	9	ΑΝΤΙΣ ΑΜΠΕΜΠΑ
1	Κανάρια νησιά	2	π. Σενεγάλης		
3	π. Νίγηρας	4	Κόλπος Γουϊνέας		
5	Λ. Τσαντ	6	Μεσόγειος Θάλασσα		
7	π. Νείλος	8	Ερυθρά Θάλασσα		
9	Γαλάζιος Νείλος	10	Λευκός Νείλος		
11	Λ. Ροδόλφου				

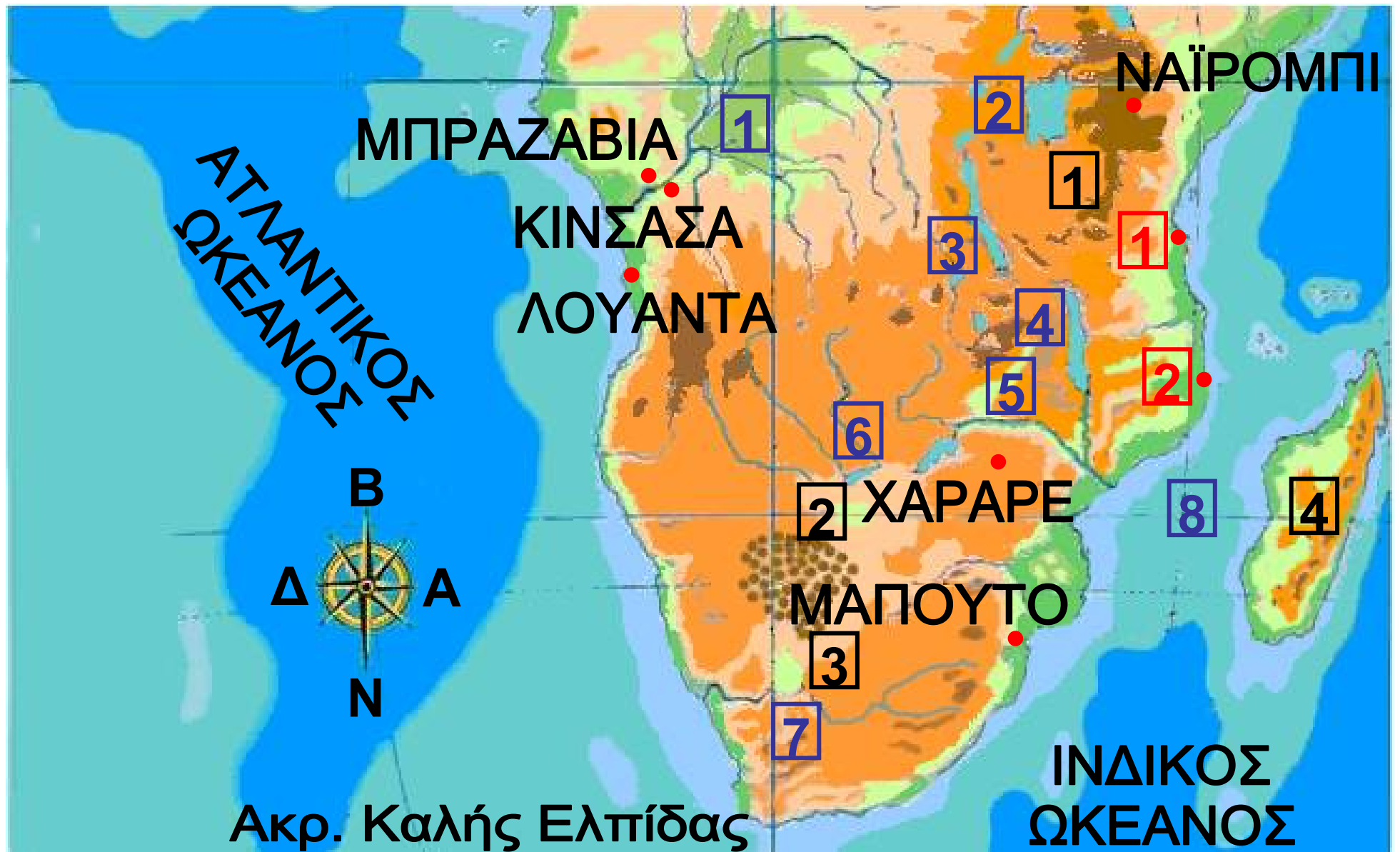

Υπόμνημα του χάρτη της σελίδας 105

1	Κιλιμάντζαρο Όρος	2	Έρημος Καλαχάρι
3	Γιοχάνεσμπουργκ	4	ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ
1	ΝΤΑΡ ΕΣ ΣΑΛΑΜ	2	ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ
1	π. Κάγκος	2	Λ. Βικτώρια
3	Λ. Ταγκανίκα	4	Λ. Νυάσα
5	π. Ζαμβέζης	6	Λ. Καρίμπα
7	π. Οράγγης	8	Πορθμός Μοζαμβίκης

Εντοπίστε τη θέση της Αφρικής στο χάρτη της τάξης σας και σημειώστε τις θάλασσες, από τις οποίες βρέχεται. Σε ποια γεωγραφικά σημεία συνδέεται με άλλες ηπείρους;

Η Αφρική είναι ένα απέραντο οροπέδιο, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου βρίσκεται στην τροπική ζώνη. Το οροπέδιο αυτό καταλήγει στη θάλασσα δημιουργώντας απόκρημνες ακτές, τις οποίες οι Ευρωπαίοι εξερευνητές δύσκολα μπορούσαν να προσεγγίσουν. Για το λόγο αυτό το εσωτερικό της Αφρικής άργησε να εξερευνηθεί. Η Αφρική θεωρείται η πιο αραιοκατοικημένη ήπειρος, διότι αποτελείται από ερημικές και **ημιέρημες** βραχώδεις εκτάσεις και από παρθένα δάση, περιβάλλοντα τα οποία διαμορφώνουν δύσκολες συνθήκες διαβίωσης.

Το ηπειρωτικό ανάγλυφο δεν παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Γενικά στο κέντρο της ηπείρου υπάρχουν μικροί ορεινοί όγκοι, ενώ

στην περιφέρεια συναντάμε μικρά και μεγάλα όρη, πολλά από τα οποία αποτελούν ηφαίστεια.

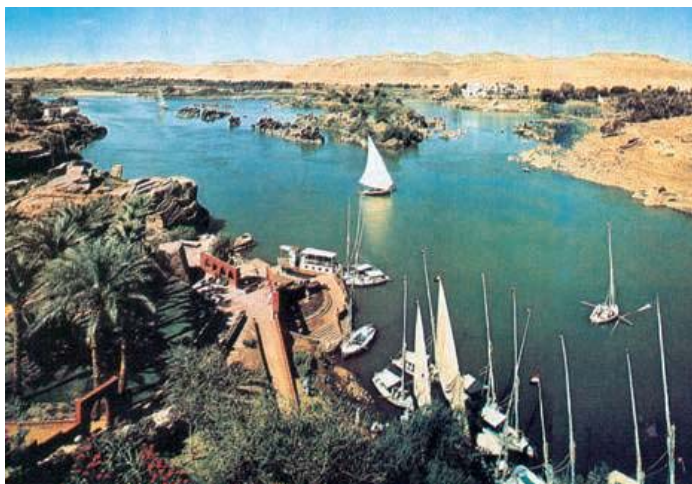
Το Κιλιμάντζαρο είναι το υψηλότερο βουνό της Αφρικής. Στην κορυφή του βρίσκεται το γνωστό ηφαίστριο. Άλλα ηφαιστειογενή όρη είναι το όρος Κένυα, το Ρουβενζόρι, το Καμερούν και η Αιθιοπική οροσειρά. Η μοναδική μεγάλη οροσειρά είναι ο Άτλας, που βρίσκεται στα βορειοανατολικά της ηπείρου και απλώνεται από τον Ατλαντικό ωκεανό μέχρι τις ακτές της Μεσογείου Θάλασσας.

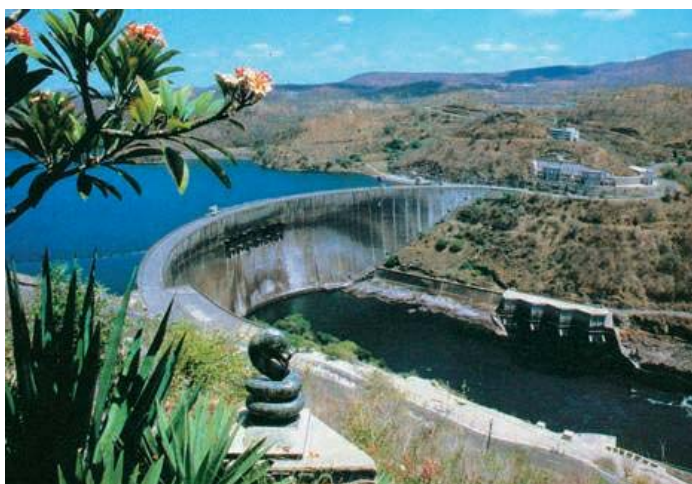
Το ταξίδι στο εσωτερικό της Αφρικής ονομάζεται «σαφάρι». Με τη βοήθεια του γεωμορφολογικού χάρτη σχεδίασε ένα σαφάρι στην Αφρική. Ποια άλλα βουνά θα

συναντήσεις και ποια μεγάλη έρημο θα διασχίσεις; Προσπάθησε να εντοπίσεις προβλήματα που είναι πιθανό να αντιμετωπίσεις.

***Εικόνα 37.2:
Ο Νείλος
κοντά στο
Ασσουάν***

***Εικόνα 37.3:
Το φράγμα
στον Ζαμβέζη,
Ζιμπάμπουε***

Το υδρογραφικό δίκτυο της Αφρικής αποτελείται από πολλές μεγάλες λίμνες, όπως είναι η Βικτόρια, η Ταγκανίκα, η Νυάσσα,

η Τσαντ και άλλες, καθώς επίσης και από γνωστούς ποταμούς.

Ο Νείλος, που είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της ηπείρου, αποτελεί βασική πηγή ζωής για τους κατοίκους της Αιγύπτου. Στις εκβολές του σχηματίζεται ένα πολύ μεγάλο και εύφορο «δέλτα». Οι Αιγύπτιοι έχουν κατασκευάσει το γνωστό φράγμα του Ασσουάν, με το οποίο χρησιμοποιούν τα νερά του. Άλλοι μεγάλοι ποταμοί της Αφρικής είναι ο Νίγηρας, ο Κόνγκο, ο Ζαμβέζης και ο Σενεγάλης.

Ας συζητήσουμε μαζί πώς ο άνθρωπος κατέστρεψε το φυσικό περιβάλλον, με συνέπεια πολλά είδη της πανίδας και χλωρίδας να έχουν εξαφανιστεί ή να απειλούνται με εξαφάνιση.

Στην Αφρική υπάρχει ένας τεράστιος ορυκτός πλούτος από κοιτάσματα πολύτιμων μετάλλων (χρυσού, αργύρου και διαμαντιών), ορυκτών καυσίμων (πετρελαίου, άνθρακα, φυσικού αερίου), καθώς και άλλων μεταλλευμάτων (χαλκού, σιδήρου, ουρανίου κ.ά.). Τα κοιτάσματα αυτά βρίσκονται διάσπαρτα σε ολόκληρη την ήπειρο, αλλά παραμένουν αναξιοποίητα εξαιτίας της έλλειψης τεχνογνωσίας και οικονομικών πόρων των κατοίκων. Για πολλές δεκαετίες, χώρες του ονομαζόμενου δυτικού κόσμου (Αγγλία, Γαλλία κ.ά.) ίδρυσαν αποικίες στις περιοχές αυτές, με σκοπό την εκμετάλλευση του πλούτου για δικό τους όφελος, αφήνοντας τους κατοίκους να ζουν σε σχεδόν πρωτόγονη κατάσταση.

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Αποικιοκρατία: κατοχή και διοίκηση εδαφών από κυβέρνηση ξένου κράτους

Ημιέρρημη έκταση: έκταση ηπειρωτική, στην οποία η απρογραμματιστή βόσκηση εξαφάνισε το χορτάρι και τη μετέτρεψε σε άγονη περιοχή

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες. Η μία βρίσκει πληροφορίες για το σχηματισμό των διαμαντιών και η άλλη εξηγεί γιατί στο «δέλτα» των ποταμών δεν μπορούμε να κατασκευάσουμε λιμάνια.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

***Έργα του ανθρώπου
στην Αφρική***

Η διώρυγα του Σουέζ:

***Το τεχνικό έργο που προσέφερε
τα μέγιστα στην ανθρωπότητα.
Συντόμευσε τις αποστάσεις
ανάμεσα στα ευρωπαϊκά και στα
ασιατικά λιμάνια, αφού τα πλοία
ήταν υποχρεωμένα να κάνουν
τον περίπλου της Αφρικής
διανύοντας περίπου απόσταση
11.000 χιλιομέτρων, ενώ με την
κατασκευή της διώρυγας η από-
σταση αυτή έγινε σχεδόν η μισή.
Η διάνοιξη της διώρυγας οφείλε-
ται στο Γάλλο μηχανικό Φερτι-
νάντ ντε Λεσσέψ. Περισσότεροι
από πενήντα χιλιάδες εργάτες***

δούλεψαν για δέκα χρόνια (1859-1869). Η διώρυγα έχει μήκος 168 χιλιόμετρα και βάθος 9 μέτρα.

Το φράγμα του Ασσουάν:
Είναι το μεγαλύτερο στον κόσμο και χτίστηκε το 1964 πάνω σε καταρράκτη, κοντά στη λίμνη Νάσσερ. Έχει μήκος 2.000 μέτρα και ύψος 45 μέτρα. Χάρη στο φράγμα αρδεύονται 4 εκατομ. στρέμματα ολόκληρο το χρόνο, ενώ πρώτα αρδεύονταν μόνο το καλοκαίρι. Η κατασκευή του επηρεάζει σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη της Αιγύπτου, αφού εμποδίζει τις πλημμύρες στις κατοικημένες περιοχές, παρέχει νερό για ύδρευση και άρδευση, αυξάνει την αρδευόμενη γη κι

επομένως το εισόδημα των καλλιεργητών, δίνει τη δυνατότητα να δημιουργηθούν νέες βιομηχανίες, παρέχει υδροηλεκτρική ενέργεια και βελτιώνει τον τρόπο ζωής των Αιγυπτίων.

Ταυτόχρονα όμως δημιουργεί και σοβαρά προβλήματα, όπως είναι ο περιορισμός της φυσικής λίπανσης των περιοχών, η οποία γινόταν με τις πλημμύρες του Νείλου. Τώρα πρέπει να γίνεται στη χώρα εισαγωγή λιπασμάτων, πράγμα που επιβαρύνει την οικονομία και υποβαθμίζει την ποιότητα των προϊόντων. Άλλα προβλήματα είναι η αύξηση της υγρασίας που καταστρέφει τα αρχαία μνημεία και ο φόβος της καταστροφής μεγάλου

**μέρους της Αιγύπτου στη
περίπτωση υπερχείλισής του.**

Οι συγγραφείς

Οι κάτοικοι και τα κράτη της Αφρικής

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

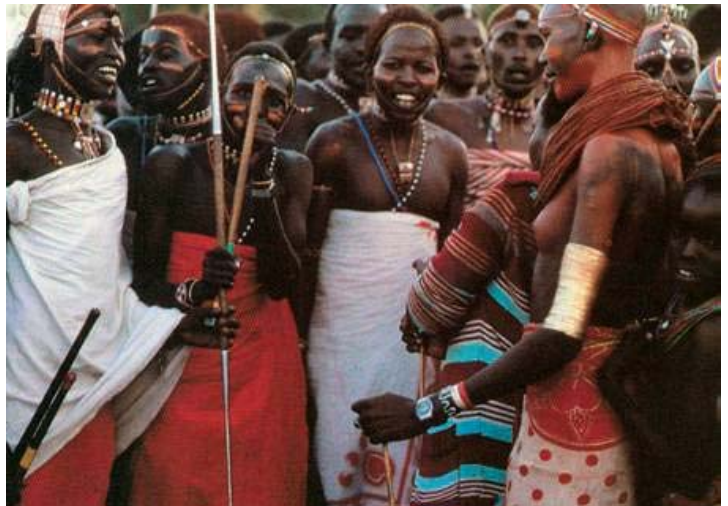
- ⇒ για τους κατοίκους της Αφρικής και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν
- ⇒ για τα κράτη της Αφρικής

1. Οι κάτοικοι της Αφρικής

Εικόνα 38.1:
Νομάδες
στο Φουλάνι
Δυτ. Αφρικής

**Εικόνα 38.2:
Οι φυλές
Κικουγιού
και Μασάι
της Κένυας**

Ας συζητήσουμε μαζί γιατί στην Αφρική συναντάμε τόσο μεγάλη ποικιλία εθίμων, συνηθειών και πολιτισμών, στοιχεία τα οποία τη χαρακτηρίζουν ως «μωσαϊκό φυλών και εθνοτήτων».

Στη Βόρεια Αφρική ζουν Άραβες, λευκοί μουσουλμάνοι, οι οποίοι χωρίς να δεχθούν καμία επιρροή από την Ευρώπη δημιούργησαν αξιόλογο πολιτισμό. Μνημεία του αιγυπτιακού πολιτισμού δηλώνουν την προσφορά των αρχαίων Αιγυπτίων στην ανθρωπότητα: οι πυραμίδες, εφευρέσεις, τα κείμε-

να στην ιερογλυφική γραφή, το γυαλί, το πρώτο άρμα με τροχούς και πολλά άλλα. Στη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας φυλάσσονται ανεκτίμητης αξίας πάπυροι, στους οποίους υπάρχουν πληροφορίες και αναπαραστάσεις αυτού του αξιόλογου πολιτισμού.

Ας εξετάσουμε τις σχέσεις των Ελλήνων με τους Αιγυπτίους από την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου μέχρι και τη σύγχρονη εποχή. Ο Κωνσταντίνος Καβάφης αποτελεί έναν ισχυρό κρίκο αυτής της σχέσης.

Οι κάτοικοι της Βόρειας Αφρικής ανήκουν κυρίως στη λευκή φυλή. Αξιοποιώντας τη σύγχρονη τεχνολογία χρησιμοποιούν τους φυσικούς πόρους και κυρίως το πετρέλαιο των ερήμων της Σαχάρας και

της Ερυθράς Θάλασσας. Στην έρημο ζουν λίγοι βεδουίνοι, οι οποίοι σταδιακά εγκαταλείπουν τη νομαδική ζωή και εγκαθίστανται κοντά στις μεγάλες πόλεις, όπου βρίσκουν εργασία.

***Εικόνα 38.3:
Καταυλισμός
προσφύγων
της Σομαλίας***

***Εικόνα 38.4:
Λιμός
στη Σομαλία***

***Εικόνα 38.5:
Στο σχολείο
του Λόγος
της Νιγηρίας***

Στην Κεντρική Αφρική κυρίως κατοικούν μαύροι ιθαγενείς, οι

οποίοι δέχθηκαν έντονες επιρροές από την αποικιοκρατία των Ευρωπαίων, καθώς και από τις χώρες της Αραβίας και της Ινδίας. Πολλές από τις χώρες της Κεντρικής Αφρικής ανήκουν σε αυτές που ονομάζουμε «χώρες του Τρίτου Κόσμου», επειδή είναι οι πιο φτωχές του κόσμου. Πείνα, αρρώστιες, ιδιαίτερα το A.I.D.S., έλλειψη νερού και φαρμάκων οδηγούν τους κατοίκους σε αφανισμό, παρά το μεγάλο αριθμό των γεννήσεων.

Συζητήστε μεταξύ σας και προβληματιστείτε για τη ζωή των παιδιών στις περιοχές αυτές. Ποια πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι η δική μας στάση απέναντι στα προβλήματα επιβίωσης αυτών των παιδιών;

Η Νότια Αφρική χαρακτηρίζεται από τον ανθρώπινο αγώνα κατά των φυλετικών διακρίσεων. Μέχρι τα μέσα του 17ου αιώνα κατοικούσαν εκεί μόνο λίγοι μαύροι ιθαγενείς. Στη συνέχεια έφθασαν οι Ευρωπαίοι (Ολλανδοί, Γάλλοι, Γερμανοί και Άγγλοι) με σκοπό να εκμεταλλευτούν το φυσικό πλούτο της περιοχής. Οι Ευρωπαίοι άποικοι μεταχειρίστηκαν τους ιθαγενείς σαν δούλους στα χωράφια τους.

Ας συζητήσουμε μαζί για την άδικη κυριαρχία των λευκών πάνω στους νέγρους. Η πολιτική των φυλετικών διακρίσεων, η πολιτική του απαρτχάιντ όπως είναι γνωστή, δεν πρέπει να χαρακτηρίζει το σημερινό άνθρωπο.

2. Οι κάτοικοι της Αφρικής

Σήμερα η Αφρική αποτελείται από περισσότερα από 55 κράτη, πολλά από τα οποία απέκτησαν την ανεξαρτησία τους κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Τα κράτη κυρίως της Κεντρικής Αφρικής είναι αραιοκατοικημένα εξαιτίας των δύσκολων κλιματικών συνθηκών που επικρατούν εκεί.

Εικόνα 38.6:
Νέλσον
Μαντέλα

Οπαδοί του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου. Το κόμμα αυτό κέρδισε τις πρώτες πολυφυλετικές εκλογές το 1994 και ο Νέλσον Μαντέλα έγινε πρόεδρος.

Βρείτε στο χάρτη της Αφρικής τα κράτη της και τις πρωτεύουσές τους. Εντοπίστε επίσης στο χάρτη τα γνωστότερα λιμάνια της Αφρικής.

Οι χώρες της Βόρειας Αφρικής, δηλαδή οι βορειοαφρικανικές αραβικές χώρες, έχουν πολύ υψηλότερο επίπεδο ζωής από τις χώρες του νότου, δηλαδή από τις χώρες της «Μαύρης ηπείρου». Αυτό οφείλεται όχι μόνο στις δύσκολες κλιματικές συνθήκες, αλλά και στα αποικιοκρατικά καθεστώτα, τα οποία εμπόδισαν τους λαούς να αναπτυχθούν οικονομικά. Βέβαια, το τέλος της αποικιοκρατίας δεν οδήγησε σε άμεση ανάπτυξη. Μεταξύ των αιτίων συγκαταλέγονται η έλλειψη υποδομών, ο τεχνητός καθορισμός των συνόρων σύμφωνα με τα συμ-

φέροντα των αποικιοκρατών,
η έλλειψη δημοκρατικής παιδείας,
που έγινε αιτία να εγκαθιδρυθούν
απολυταρχικά καθεστώτα, οι λιμοί,
οι αρρώστιες και βεβαίως οι εμφύ-
λιοι πόλεμοι μεταξύ των κρατών,
όπως στη Ρουάντα, στο Τσαντ,
στο Σουδάν και αλλού.

Ας συζητήσουμε πώς θα μπορού-
σαν οι κάτοικοι των χωρών αυτών,
με τη βοήθεια της διεθνούς κοινό-
τητας, να αναπτυχθούν οικονομικά
και να βελτιώσουν την ποιότητα
ζωής τους. Πώς θα συμβεί αυτό
χωρίς να κάνουν τα δικά μας λάθη,
δηλαδή χωρίς να καταστρέψουν
το περιβάλλον για χάρη της
ανθρώπινης ευημερίας;

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Ας βρούμε πληροφορίες για τη ζωή και τον αγώνα του Νέλσον Μαντέλα. Ο κοινωνικός ρατσισμός, για τον οποίο αγωνίστηκε, μήπως εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα σε πολλά μέρη του πλανήτη μας; Ας το ερευνήσουμε.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Οι φυλετικές διακρίσεις

Τα κυριότερα στοιχεία των φυλετικών διακρίσεων ήταν:

✓ Οι μαύροι δεν είχαν δικαίωμα ψήφου, ούτε μπορούσαν οι ίδιοι να αναλάβουν ένα κρατικό αξίωμα.

✓ Οι μαύροι έπρεπε να ζουν απομονωμένοι σε δικές τους περιοχές μακριά από τις συνοικίες των λευκών.

✓ Τα επαγγέλματα, που μπορούσαν να κάνουν, ήταν τα πιο σκληρά, δηλαδή εργάτες στα ορυχεία, στα χωράφια και υπηρέτες των λευκών.

✓ Τα χρήματα που εισέπρατταν από την εργασία τους ήταν πολύ λίγα σε σχέση με αυτά που έπαιρναν οι λευκοί.

✓ Τα παιδιά των μαύρων δεν είχαν τις ίδιες εκπαιδευτικές ευκαιρίες με τα παιδιά των λευκών. Δεν μπορούσαν να φοιτήσουν στα καλά σχολεία, τα οποία προορίζονταν μόνο για τα παιδιά των λευκών.

✓ Δεν μπορούσαν να επισκεφθούν θέατρα, κινηματογράφους και γενικά τους χώρους αναψυχής, οι οποίοι προορίζονταν μόνο για τους λευκούς.

Η εξέγερση των μαύρων έναντι αυτής της αδικίας κράτησε πολλά χρόνια και πολύ αίμα χύθηκε για την ανθρώπινη ελευθερία...

Οι συγγραφείς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δ΄ Ενότητα: Οι ήπειροι

Αξιοθέατα, μνημεία και ιστορική συνέχεια των λαών της Ευρώπης	8
Τομείς παραγωγής αγαθών και παροχής υπηρεσιών	18
Οι σχέσεις των κρατών της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Ένωση.....	28
ΑΣΙΑ: Η ταυτότητα της Ασίας.....	41
Η θέση και το φυσικό περιβάλλον της Ασίας.....	51
Τα κράτη της Ασίας	68
Οι κάτοικοι της Ασίας.....	81
ΑΦΡΙΚΗ: Η ταυτότητα της Αφρικής	93
Η θέση και το φυσικό περιβάλλον της Αφρικής	102

***Οι κάτοικοι και
τα κράτη της Αφρικής..... 119***

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.